bistands-aktuelt

nr 10 desember 2006

Fagblad om utviklingssamarbeid

www.bistandsaktuelt.no

NEPAL:

FOTO: ELLEN HOFSVANG

Ny optimisme i Nepal

Bistandsaktuelts utsendte Ellen Hofsvang har vært i Nepal. Hun rapporterer fra møtet med «**Yodha**» og andre fredsstemte maoistsoldater på vei for å innlevere sine våpen.

Side 8-10

En politimann inspiserer likkister utenfor et sykehus i Trincomalee i Sri Lanka 8. august i år. Kistene skal frakte likene av 17 drepte lokale bistandsarbeidere. FOTO: SCANPIX/REUTERS/BUDDHIKA WEERASINGHE

Lokale helter gjør livsfarlig jobb

■ Stadig flere bistandsarbeidere blir drept i politisk vold. Men det er sjelden vestlige lands utsendte rammes. Ofrene er afghanere, sudanere og srilankere – lokalt ansatte for internasjonale hjelpeorganisasjoner.

■ I en ny rapport får hjelpeorganisasjonene kritikk for å undervurdere risikoen som lokalt ansatte er utsatt for. Det pekes også på at de lokale sjeldnere blir sendt på sikkerhetskurs enn internasjonalt ansatte.

■ – Hjelpeorganisasjonene har ikke tatt de etiske spørsmålene knyttet til den økende risikoen for lokalt ansatte seriøst nok, sier forsker Abby Stoddard.

Side 6-7

B-PostAbonnement

RETURADRESSE: Bistandsaktuelt, boks 8034 Dep., 0030 Oslo.

KENYA:

Mathare-slummens ildsjel i unåde

Se side 4

FN:

Unicefs million-kupp i Barcelona

Se side 28

VENEZUELA:

Røde Hugo satser på billig mat og gratis helse

Se side 12-13

MILJØ:

Klima-alarm over Kilimanjaro

Se side 16

Integrering og humanitært handlingsrom

I Afghanistan har vi lagt til grunn en klar rollefordeling mellom de sivile og militære delene.

AV EPSPEN BARTH EIDE OG RAYMOND JOHANSEN

Amerikanske soldater deler ut mat, klær og tepper i Afghanistan. Angrep på hjelpearbeidere i konfliktområder har aktualisert debatten om rollefordeling mellom politisk, militær og humanitær innsats. FOTO: SCANPIX/AFP JOHN D MCHUGH

DEBATT

MORTEN ROSTRUP PEKER i sin kronikk «Politisk misbruk av humanitær nødhjelp» i forrige utgave av Bistandsaktuelt på det problematiske ved sammenblanding av humanitære og militære roller, blant annet med referanse til norske militære styrker som løste oppgaver av humanitær art i Irak i 2003.

Dette er viktige og vanskelige spørsmål som denne regjeringen prioriterer høyt. Vi er glad for at Rostrup og Leger uten grenser (MSF) engasjerer seg i denne debatten. Rostrup viser imidlertid at han ikke har «fulgt med i timen». Blant annet på bakgrunn av erfaringene fra Irak har norske myndigheter lagt om politikken på dette området, i nær dialog med norske humanitære organisasjoner. Vi er opptatt av å sikre en klarest mulig rollefordeling mellom politisk, militær og humanitær innsats, noe som ikke minst fremgår av Norges stabiliseringsinnsats i Afghanistan.

Vi er enig med Rostrup i at uklarhet om og sammenblanding av militære og humanitære roller er uheldig. De humanitære organisasjonene er avhengige av å fremstå som uavhengige og nøytrale for å oppnå tilgang til ofrene. Dette er særlig viktig i konfliktområder. Aksept hos de stridende parter og lokalbefolkningen er de sivile organisasjonenes viktigste kilde til sikkerhet. I verste fall kan sammenblanding og uklarhet om roller true legitimiteten og med det også sikkerhetssituasjonen for de humanitære aktørene, idet de kan oppfattes som del av en vestlig «invasjon».

Bruk av militære enheter til å utføre sivile gjenoppbyggingsoppgaver har bidratt til denne uklarheten. Det samme har en økende tendens til å bruke kommersielle kontraktører til både sikkerhetsrettede oppgaver og gjenoppbyggingsarbeid i enkelte operasjoner. Det er i tillegg, som Rostrup påpeker, på det rene at ikke alle internasjonale hjelpeorganisasjoner er like bevisste på å ivareta de humanitære prinsippene om upartiskhet, nøytralitet og uavhengighet. Vi må imidlertid sikre et handlingsrom for humanitær innsats i konfliktområder.

VI MÅ OGSÅ BIDRA TIL Å FOREBYGGE og løse de konflikter som ligger til grunn for de humanitære krisene. For å oppnå dette råder det internasjonale samfunn over en helhetlig «pakke», der militær stabilisering og humanitær innsats inngår. Også fred og forsoningsinnsats, utviklingsbistand og politimessige og rettslige virkemidler er deler av denne «pakken». De ulike aktørene har spesifikke oppgaver som de alene har best forutsetning for å løse. Utfordringen er å få dette til å henge sammen i en FN-ramme, samtidig som man ivaretar de ulike bidragenes egenart. Det er viktig å understreke at en sterkere samordning verken betyr en sammenblanding av roller eller at de ulike FN-organisasjonene skal gå på akkord med sine respektive oppgaver. Formålet med en bedre samordning og koordinering er derimot å sikre en klar arbeidsdeling hvor de ulike delene av innsatsen kommer til sin rett.

Det kan være humanitære årsaker til en militær operasjon. Dette er dog kun for å legge til rette for sivil gjenoppbygning. I utgangspunktet har man på militær side ikke kapasitet til eller ønske om å ivareta funksjoner eller oppgaver som primært skal dekkes av sivile. Unntakene oppstår når sivile hjelpeorganisasjoner av ulike årsaker ikke evner å ivareta disse funksjonene eller oppgavene. I slike situasjoner kan det være nødvendig å sette inn militære ressurser etter nærmere definerte retningslinjer. FNs kontor for koordinering av humanitær bistand (OCHA) har i samarbeid med andre berørte aktører, blant annet NATO, utarbeidet et sett med retningslinjer for slik innsats, de såkalte «Oslo Guidelines» for naturkatastrofer og tilsvarende retningslinjer ved konfliktsituasjoner.

REGJERINGEN DELER ROSTRUPS BEKYMRING over at hjelpearbeidere i økende grad er utsatt for trusler og angrep i mange konfliktområder. I land som Irak og Afghanistan kan det synes som alle utenlandske representanter og organisasjoner er definert som angrepsmål av enkelte aktører. Bombeangrepet på FN i Bagdad i august 2003 og det påfølgende angrepet på Røde Kors hvor et stort antall sivile ble drept, er tragiske eksempler på dette. Angrepet på MSF i Afghanistan i 2004, hvor fem hjelpearbeidere ble drept, er et annet tragisk eksempel. Slike angrep er med på gjøre hjelpeinnsatsen vanskelig eller umulig. Ofte er det lokale organisasjoner og lokalt ansatte i internasjonale organisasjoner som blir hardest rammet. Og til syvende og sist er det sivilbefolkningen som må lide.

Med dagens komplekse konfliktbilde mener Regjeringen at en styrking av FN-systemet, i nært samarbeid med andre organisasjoner, er helt nødvendig. FN og de øvrige deler av det internasjonale samfunnets tilnærming til konflikthåndtering og fredsbygging må være mest mulig helhetlig. Innenfor FN har vi flere eksempler fra de seneste år på at innsatsen til de ulike FN-organene spriker og at organisasjonenes agendaer overskygger eller utiliseret motarbeider den overordnede målsetting. Behovet for en samlet strategi er derfor uten tvil til stede. Ved å samordne de ulike FN-komponentene i en fredsoperasjon bedre, vil man bidra til å unngå at ulike aktører følger sin egen agenda til dels på bekostning av andre organisasjoner, og i ytterste konsekvens på bekostning av lokalbefolkningen. Såkalte «integrerte» eller «multidimensjonale operasjoner» omfatter politiske, økonomiske, humanitære, sosiale og sikkerhetssektorrelaterte elementer i tillegg til tradisjonelle fredsbevarende oppgaver.

Rostrup motsetter seg å integrere humanitære organisasjoner i en FN-ramme. Dette må bero på en misforståelse. Det har aldri vært intensjonen å underlegge frivillige humanitære organisasjoner en FN-styring. Det vi må forvente er at de ulike organisasjonene er villige til å koordinere sin innsats med andre. OCHA spiller en sentral rolle for å fremme slik koordinering både innad i FN-familien og i forhold til frivillige organisasjoner. I debatten om integrerte operasjoner har Norge derfor vektlagt at OCHA må ha tilstrekkelig handlefrihet til å kunne utøve denne funksjonen på en optimal måte. OCHA-kontoret, som stod utenfor den integrerte operasjoner i Den demokratiske republikken Kongo, er ett eksempel på dette. Samtidig må oppsettet for hver enkelt operasjon ta utgangspunkt i situasjonen på bakken for å finne den mest hensiktsmessige løsningen. Det finnes ingen modell som kan brukes i alle operasjoner.

I UTFORMINGEN av det norske stabiliseringslaget (Provincial Reconstruction Team – PRT) i Afghanistan har vi lagt til grunn en klar rollefordeling mellom de sivile og militære delene. PRT-konseptet er blitt utformet i nært samarbeid mellom Forsvarsdepartementet, Utenriksdepartementet og Justisdepartementet, og i dialog med norske frivillige organisasjoner som arbeider i Afghanistan. Klarheten rundt rollefordelingen nyter både det norske personellet ute og ikke minst lokalbefolkningen godt av. Vi har inntrykk av at den norske modellen for PRT-innsatsen i Afghanistan i det store og hele anses som positiv av de norske organisasjonene, og vi arbeider aktivt innenfor NATO for å fremme denne PRT-modellen.

Vi har behov for at humanitære organisasjoner som MSF fronter humanitære prinsipper på en klar og tydelig måte. Dette er prisverdig. Regjeringen erkjenner at humanitære prinsipper er under press i flere av dagens konflikter, og vi legger vekt på at det må sikres rom for humanitær innsats basert på de humanitære prinsippene. Samtidig har vi et ansvar for å forene ulike virkemidler på en best mulig måte. Vi ønsker ikke en sammenblanding av roller, men derimot en situasjon der de ulike aktører utfører de oppgaver de har best kompetanse på, og samtidig trekker i samme retning. ■

Espen Barth Eide er statssekretær i Forsvarsdepartementet.
Raymond Johansen er statssekretær i Utenriksdepartementet.

bistandsaktuelt forbeholder seg retten til å lagre og utgi alt stoff i fagbladet i elektronisk form. Redaksjonen forbeholder seg også retten til å forkorte innsendte manuskripter.

På grunn av stor pågang av debattinnlegg, kronikker, reisebrev, o.l. vil mange artikler ikke komme på trykk.

Debattinnlegg honoreres ikke.

FØLG DEBATTEN PÅ NETT: WWW.BISTANDSAKTUELT.NO

Sivilsamfunn og samfunnsendring
Av Jørn Rattsø og Per Selle

Business og fattigdom
Av Morten Svelle, fagdirektør Norad

Déjà-vu i Zambia
Av Hege Hertzberg, avdelingsdirektør analyseenheten, UD

bistandsaktuelt
Fagblad om utviklingssamarbeid • Utgitt av Norad
10/2006 – 9. ÅRG

Bistandsaktuelt i åtte år

LEDER

Det er nå åtte år siden det første nummeret av Bistandsaktuelt gikk i trykken. Intensjonen den gang om å etablere et forum for informasjonsdeling og debatt er ikke mindre aktuelt som rettesnor for den redaksjonelle linjen i dag.

Bladet hadde en litt trang fødsel. Det skulle bl.a. erstatte to andre Norad-publikasjoner som var relativt godt innarbeidet og som hadde sine forsvarere. Det skulle også fremstå i en journalistisk form og bidra til økt informasjon og mer debatt rundt utviklingssamarbeidet. Det siste reiste ikke unaturlig spørsmålet om redaksjonell styring og forankring. Norads ledelse gikk flere runder med UD om saken i 1998 før det ble gitt et endelig grønt lys for bladet. En av forkjemperne for etablering av bladet var daværende leder av Informasjonsavdelingen i Norad, Raymond Johansen, nå statssekretær i UD.

Under planleggingen og oppstarten av bladet er det riktig å si at Norad følte en viss skepsis fra UD til konseptet bak bladet. Allerede førstesideoppslaget i første nummer resulterte i reaksjoner. Etter hvert senket imidlertid skuldrene seg og arbeidet med å skape og utvikle bladet kunne skje uten for stor turbulens. Men det hører med til historien at det også senere har vært perioder med en følt usikkerhet omkring bladets fremtid.

Med fare for å bli oppfattet som selvgod på bladets vegne, er det undertegnedes mening at Bistandsaktuelt har vært og er en suksess. Mye av æren for det skal selvfølgelig redaktøren gjennom åtte år og hans stab av faste og freelance journalister ha. Opplaget er nær fordoblet siden starten og tilgangen på kronikker, kommentarartikler og andre leserinnlegg er svært god. Dette vitner om et blad som engasjerer og som «må» leses av de som er opptatt av utviklingsspørsmål. Noe av årsaken til suksessen kan trolig også tilskrives det forhold at bladet som redaksjonell linje har forsøkt å unngå å bli et snevert Norad-menighetsblad. All bistand gjennom alle kanaler forsøkes reflektert i bladets spalter.

Bladets suksess er også knyttet til nettutgaven som ble etablert i år 2000. Fra 4-500 besøk i måneden umiddelbart etter etableringen, har antallet nettbesøk økt dramatisk til hele 44 000 i november i år. I 2004 ble det i tillegg etablert et nettbasert debattforum, som også har vist seg populært. Dette gir også indikasjoner på hvor hovedfokus i den videre utviklingen av bladet vil ligge.

Halvard Leegstedberg

MÅNEDENS SITAT

«TV2 og NRK i full krig om kjærlighetssang»

Viktig nyhet på aftenposten.no, 30. november 2006.

Bistandsaktuelts designer **Fred Isaksen** under arbeid med den nye avisens førsteside.

Vi tar på oss nye klær!

Et fornyet avis-design. Dette er Bistandsaktuelts julegave til dere lesere!

Helt siden starten i oktober 1998 har vi holdt på den samme designen – et grafisk uttrykk som har vært inspirert av ulike seriøse europeiske aviser og magasiner. En grunntanke var at vår layout skulle gi leserne tilsvarende signaler om grundighet, seriøsitet og faglig tyngde.

Slik skal det fortsatt være. Men vi vil samtidig søke å framstå som litt mer fargerike, og enda litt tydeligere og mer spennende. I den nye avisen vil vi derfor være strengere i redigeringen av artikler og gi mer rom for de gode reportasjebildene, samt kart, grafer og Gados humoristiske skråblikk på Afrika og verden.

Men hovedmålet er fortsatt det samme: Å gi deg en spennende nyhets- og debattavis om bistands- og utviklingsspørsmål.

Vår nye design innebærer altså ingen revolusjon, men en forsiktig modernisering. Tross nye klær ønsker vi jo også at du kjenner oss igjen. Det er viktig for en avis som i løpet av åtte år kan se tilbake på fire leserundersøkelser med strålende tilbakemeldinger fra stadig flere lesere.

Helt til slutt vil vi takke vår dyktige designer gjennom mange år, Fred Isaksen, for kreativ og flott innsats, mens vi ønsker deg og verden...

... et fredelig nytt år.

Vi sees på nyåret!

Med vennlig hilsen

Gunnar Zachrisen (redaktør)

FØLG DEBATTEN PÅ NETT: WWW.BISTANDSAKTUELT.NO

Bistandsbudsjettet: Hvor er det blitt av utdanning?
Utdanningsforbundet, Redd Barna, Plan Norge, Den Norske Unesco-kommisjonen, Unicef Norge og Elevorganisasjonen

Jatropha and moringa – the wonder plant that can save the world
Av Alhaji S. Jeng, seniorforsker, Ås

Om Rattsø-utvalgets faglige grunnlag
Av Rune Jansen Hagen, forsker og sekretariatsleder for Rattsø-utvalget

Vannfunnet i Tanzania
Av Finn Ervik, biolog

Mikrokreditt – en genial idé
Av Gaute Gunleiksrud, seniorrådgiver Interfolk i India

«Slumbarnas far» trues

Norway Cup-venn i kenyansk korrupsjonsstrid – kan bli kastet ut av landet

I 1999 ble Bob Munro beæret med Strømmestiftelsens pris for sitt årelange arbeid med barn og ungdom i Nairobis slum. For veldig mange unge kenyanere i slummen er han en helt. Nå står den kanadiske idealisten i fare for å bli deportert fra Kenya.

Kanadieren **Bob Munro** har vært Mathare Uniteds ildsjel siden 1987. Nå trues han med å bli kastet ut av landet. FOTO: SCANPIX/AFTENPOSTEN/ARASH A. NEJAD

KENYA

■ GUNHILD FORSELV

Det stormer rundt Munro, mannen som står bak kanskje et av verdens mest betydningsfulle bistandsprosjekter, idrettslaget Mathare Youth Sports Association (MYSA).

Munros ide var enkel: Fotball skulle få ungdommer fra det gigantiske slumområdet Mathare vekk fra kriminalitet, vold og aids. Fra oppstarten i 1987 og til i dag har organisasjonen vokst og inkluderer rundt 17.000 barn og unge i Mathare. Norske bistandspenger fra Norad har i en årrekke tilflytt MYSA gjennom Strømmestiftelsen.

I 1994 etablerte Munro den senere toppklubben Mathare United FC som i dag utelukkende rekrutterer spillere fra Mathares ungdomslag og er en viktig inspirasjonskilde for Mathares ungdom. Deltakelse i kenyansk toppfotball dro imidlertid Munro og Mathare inn i en årelang kamp mot korrupsjon og fiksing av kamper.

Skulle deporteres. I november falt bomben. Bob Munro ble beskyldt av ministeren for det kenyanske Kultur- og idrettsdepartementet for å ha feilinformert FIFA (International Federation of Football Associations) og påført Kenya «en feilaktig utvisning» fra deltakelse i all internasjonal fotball. Munro fikk så beskjed om at han ville bli utsendt fra Kenya.

Det hele startet med et forsøk på få bukt med korrupsjonen i kenyansk toppfotball. I 2003 brøt en rekke klubber med den kenyanske fotballføderasjonen (KFF) og etablerte en parallell liga, Kenya Premier League Ltd. (KPL).

Mathare United FC var en av disse klubbene og Munro en av drivkreftene bak KPL. Gjennomsiktighet og respekt for lover og reglement har vært ett av hovedprinsippene til KPL. Det opprinnelige kenyanske fotballforbundet kom i mellomtiden under FIFAs lupe og 18. oktober 2006 vedtok FIFA at KFF ikke tilfredsstilte organisasjonens krav.

Kenya ble midlertidig bannlyst fra internasjonal deltakelse. Munro, som jevnt og trutt har mottatt trusler i sammenheng med sitt antikorrupsjonsprosjekt i den kenyanske toppligaen, ble stemplet som syndebukk av Kultur- og idrettsminister Maina Kamanda.

Bob Munro har i årevis jobbet blant barn og unge i slummen utenfor Nairobi. Nå trues han med utkastelse.

Veldig sensitivt. Strømmestiftelsens Johannes Sannesmoen, som også sitter som styremedlem i MYSA, sier stiftelsen følger situasjonen tett. Organisasjonen støtter Munro i hans kamp mot korrupsjon og lovløshet i kenyansk fotball, men i denne saken har man valgt å holde seg på sidelinjen.

– Saken er fortsatt veldig sensitiv og kenyanske myndigheter trenger spillerom for å ordne opp, sier Sannesmoen.

Saken har fått mye oppmerksomhet i det fotballelskende Kenya. I begynnelsen av desember trakk Munro seg fra sin lederposisjon i KPL med den forklaring at det viktigste for han er MYSA. Det er umulig å si om dette trekket kan ha påvirket den pågående deporteringssaken, men ifølge ambassadesekretær Hilde Klemetsdal ved den norske ambassaden i Nairobi, har trykket løsnet noe over helgen. Munros støttespillere håper nå at han får bli i Kenya.

– Vi øyner nå et håp om at Bob Munro får bli i landet, sier Klemetsdal.

Siden 1989 har Munro og Mathare Youth FC representert Kenya i Norway Cup. ■

Gjenvalg for Madagaskars president

MADAGASKAR

■ LIV RØHNEBÆK BJERGENE

Sittende president Marc Ravalomanana har vunnet valget i Madagaskar 3. desember med 54,8 prosent av stemmene. Med over halvparten av stemmene sikret Ravalomanana seieren allerede i første valgomgang.

14 kandidater. I alt 14 kandidater stilte til valg i landet som ble gitt status som samarbeidsland for norsk bistand under Bondevik-regjeringen. Av disse var en kvinne. Valgresultatet viser at tidligere president i nasjonalforsamlingen, Jean Lahiniriko, kom nærmest Ravalomanana med 11,7 prosent av stemmene. Valgoppslutningen var på 61,5 prosent.

Valget ble overvåket av 14 500 observatører. Mens valget i 2001 brakte landet på randen av borgerkrig fordi daværende president Didier Ratsiraka nektet å gi fra seg makten, gikk valget 3. desember forholdsvis rolig for seg. Likevel har det versert beskyldninger om valgfusk og manipulasjon av valgkampen. Blant annet er Ravalomanana blitt beskyldt for at ikke alle kandidatene har fått lik lett tilgang til media som presidenten selv.

En utfordring. Det var også demonstrasjoner i gatene da den tidligere visepresidenten i Ratsirakas parti AREMA – Pierrot Rajaonarivelo – ble nektet innreise til landet for å registrere seg og delta i kampen om presidentembetet. Rajaonarivelo gikk i eksil i Frankrike i 2002 og er dømt til 15 års tvangsarbeid. Gassiske myndigheter truet med å arrestere både han og mannskapet på flyet han kom med – Air Mauritius – dersom han landet på gassisk jord.

Ravalomanana har lovet at valget skulle være en modell for demokrati og innsyn for Afrika og resten av verden.

– Men dere vet at det er en utfordring for oss å holde frie, demokratiske valg med fullt innsyn, sa han til de frammøtte journalistene da han på valgdagen puttet stemmeseddelen i valgurnen.

> **Dere vet at det er en utfordring for oss å holde frie, demokratiske valg med fullt innsyn.**
>
> **Marc Ravalomanana**, gjenvalgt president i Madagaskar.

Plan mot fattigdom. Madagaskar er ett av verdens fattigste land, rangert som nr. 143 av 177 av FNs utviklingsprogram.

– Folk merker den tøffe hverdagen ved at for eksempel risen er blitt dyrere. Det samme har transport på grunn av høy oljepris. Folk som tidligere kunne kjøre buss til jobb, må nå ofte gå, forteller professor Øyvind Dahl – Madagaskarkjenner og leder av Vennskapsforeningen Norge-Madagaskar.

Han forteller at Ravalomanana i løpet av sin regjeringsperiode har satt i gang flere infrastrukturprosjekter. Han har også erklært kamp mot korrupsjon.

– Samtidig hevdes det at han blander forretningsdrift og statens egne midler – eller «melk og lov» som en av hans opposisjonskandidater omtaler det, sier Dahl.

Yoghurt-gründeren Ravalomanana regnes som Madagaskars rikeste mann og er storeier innen næringsmiddelindustri.

Landets økonomiske situasjon og kampen mot fattigdom har stått høyt opp på agendaen i valgkampen også hos Ravalomananas utfordrere.

– Det er derimot kun Ravalomanana som har en konkret plan for hvordan dette skal løses, sier Dahl.

Ravalomanana har lagt fram en femårsplan, kalt Madagaskar Action Plan 2007-2012. Dette dokumentet erstatter tidligere fattigdomsstrategier.

– Ravalomanana står sterkt rundt hovedstaden og i innlandet. Men ute ved kysten har han møtt sterk motstand fra flere av opposisjonskandidatene, sier Dahl. ■

President **Marc Ravalomanana** vant presidentvalget i Madagaskar med 54,8 prosent av stemmene.

FOTO: SCANPIX/REUTERS, RADU SIGHETI

En noe anstrengt stemning mellom Høyreleder **Erna Solberg** og KrFs **Dagfinn Høybråten** etter budsjettdebattene. De tidligere regjeringspartnerne er svært uenige om neste års bistandsbudsjett. FOTO: BJØRN SIGURDSØN/SCANPIX

Blått bistandskutt

KrF-leder opprørt over Høyre som går bort fra én-prosentmålet

Høyre bryter med den langvarige tverrpolitiske enigheten om at bistanden bør være på én prosent av bruttonasjonalinntekten (BNI). – Svært, svært skuffende, sier KrF-leder Dagfinn Høybråten.

STATSBUDSJETTET

■ LIV RØHNEBÆK BJERGENE OG TOR AKSEL BOLLE

Uenigheten om veien videre for norsk bistand blir stadig større mellom de to tidligere regjeringspartnerne Høyre og KrF. I sitt alternative statsbudsjett for 2007 kutter Høyre i bistanden sammenlignet med regjeringens forslag. Partiet går nå bort fra målet som alle partier, bortsett fra FrP, har vært enige om i en årrekke – nemlig at den norske bistanden så fort som mulig skal være på én prosent av BNI. Regjeringspartiene og KrF foreslår at neste års bistandsbudsjett skal være på 20,8 milliarder kroner, eller 0,97 prosent av BNI. Høyre foreslår 19,2 milliarder kroner eller 0,9 prosent av BNI.

– Vi har konsentrert oss mer om kronebeløpet enn prosenten, sier Finn Martin Vallersnes i Høyre.

Han viser til at Høyres alternative budsjettforslag har økt kronebeløpet til bistand med 720 millioner kroner i forhold til fjorårets budsjett. Økningen i oljeinntekter gjør likevel at prosentandelen går ned.

– Men vi ligger fortsatt høyt over den internasjonale målsetningen om 0,7 prosent, understreker Vallersnes.

Skuffet. Høyre har, ikke overraskende, fått kritikk fra regjeringspartiene for sine foreslåtte kutt i bistandsbudsjettet. Den hardeste kritikken kommer imidlertid fra tidligere regjeringskollega Dagfinn Høybråten.

– At Høyre ikke lenger vil være med på målsettingen om at bistanden bør opp på én prosent av BNI, er KrF meget, meget skuffet over, sier Høybråten.

Han er ikke videre imponert over at Høyre hevder at de i stedet for å fokusere blindt på målet om én prosent, vil satse på å legge bedre til rette for økt handel med u-land og å slette mer av de fattige landenes gjeld.

– Det er ikke noe nytt i dette. Vi støtter både gjeldsslette og alle tiltak som kan øke handelen med fattige land. Det nye er at Høyre velger å bryte en ubrutt rekke av budsjetter, hvor man år om annet har lagt vekt på å trappe opp innsatsen i forhold til det Norge tjener hvert år. I forhold til BNI-andelen vil Høyres forslag bety å gå ti år bakover i tid, sier Høybråten.

Kutter ti milliarder. Mens Høyre ønsker å redusere veksten i bistandsbudsjettet, ønsker FrP, landets nest største parti, å kutte over ti milliarder kroner. Det er mer enn en halvering i forhold til budsjettet for 2006.

FrPs utenrikspolitiske talsmann Morten Høglund legger ikke skjul på at partiets alternative budsjettforslag er radikalt.

– FrP ønsker bortfall av all stat-til-stat-bistand. Skulle vårt forslag få gjennomslag, vil det også innebære en betydelig reduksjon i aktivitet for Norad.

– *Vil Norad i så fall bli lagt ned?*

– På kort sikt ville vi ikke ha lagt ned Norad. Men organisasjonen må i så fall tilpasse seg betydelige kutt i budsjettet. Vi prioriterer skarpt, og legger ikke skjul på at en rekke eksisterende aktiviteter vil måtte lide og avsluttes. Det vil med andre ord være betydelig mindre behov for ansatte i Norad og ute ved ambassadene i vårt budsjettforslag, sier Høglund.

FrP-politikeren mener dagens bistandsinnsats på miljø, menneskerettigheter, demokratiutvikling og korrupsjon ikke har oppnådd gode nok resultater.

– Det er landene selv som må ta tak i disse utfordringene. Bistanden må ikke være så langsiktig at landene opplever den som en sovepute. Dette er en vanskelig balanse, sier Høglund.

> **Jeg må bare konstatere at Høyre beveger seg bort – ikke bare fra bistandsmålet, men også bort fra det politiske sentrum og bort fra Kristelig Folkeparti.**
>
> **Dagfinn Høybråten**, KrF-leder.

Trist. Om Høybråten er skuffet over Høyres forslag om bistandskutt, er han oppgitt over FrPs forslag.

– Jeg er ikke overrasket og derfor heller ikke skuffet. Forslaget gjør meg først og fremst trist. Vi ser at partiet som kaller seg partiet for folk flest, nok en gang gir mest til de rikeste og tar fra folk flest, nemlig de fattige i utviklingsland, sier han. KrF-lederen mener FrPs forslag vil innebære en rasering av bistandsbudsjettet.

– FrP tar seg råd til å plusse 23 milliarder oljekroner på budsjettet. Samtidig kutter de 10 milliarder kroner til verdens fattige. Forstå det den som kan, sier Høybråten.

Kan skape problemer. Bistandsbudsjettet seiler nå opp som en mulig het potet i et eventuelt framtidig borgerlig regjeringssamarbeid. Høyres Finn Martin Vallersnes mener at bistand kan bli en vanskelig sak for en samarbeidsregjering. Høglund fra FrP understreker at bistand ikke er blant de viktigste sakene for hans parti, men fastslår samtidig at FrP definitivt vil sette sitt preg på bistandsbudsjettet hvis partiet sitter i regjering. Dagfinn Høybråten ønsker ikke å spekulere i framtidige samarbeidsproblemer, men er klar på at uenigheten mellom Høyre og KrF nå er stor på bistandsområdet.

– Jeg må bare konstatere at Høyre beveger seg bort – ikke bare fra bistandsmålet, men også bort fra det politiske sentrum og bort fra Kristelig Folkeparti, sier han. ■

NOTISER

Humanitær tilbaketrekning fra østre Tsjad

Flere humanitære organisasjoner er i ferd med å trekke seg ut av østre Tsjad. Kampene mellom regjeringshæren og opprørsgrupper har tiltatt, noe som gjør det svært vanskelig å bringe nødhjelp til en sterkt trengende sivilbefolkning. Leger Uten Grenser velger foreløpig å bli i området.

– Vi håper at de ulike aktørene i konflikten vil respektere arbeidet humanitære organisasjoner utfører, uttaler Leger Uten Grensers landansvarlige i Tsjad, Duccio Staderini. ■

Oversvømmelse i Sør-Somalia

Kraftig regn de siste ukene har ført til oversvømmelse av elvene Juba og Shebelle. Et av Somalias tettest befolkede områder står nå i fare for å rammes av akutt matmangel, og folk drikker allerede forurenset vann. Leger Uten Grenser har registrert tilfeller av både kolera og diaré. Organisasjonen etterlyser nå flere humanitære aktører i området, for å unngå en større krise. ■

Protest mot utvisning av Flyktninghjelpen

Med FN, EU, USA og Canada i ryggen, protesterte Norge 11. desember formelt mot sudanske myndigheters utvisning av Flyktninghjelpen. Organisasjonen ble utvist fra Sør-Darfur 16. november, etter å ha hatt et anstrengt forhold til myndighetene i lengre tid. I en pressemelding 11. desember uttrykker Støre ingen forståelse for utvisningen og påpeker:

– Over halvparten av befolkningen i Darfur er avhengig av livsnødvendig assistanse, og utvisningen av Flyktninghjelpen vil få alvorlige konsekvenser. ■

Myggnett og datamaskiner

Høgskolen i Vestfolds Malawi-aksjon fokuserte i år på innsamling av penger til myggnett for sykepleierstudenter i mottakerlandet. Data-laboratorier ved 11 sykepleierhøgskoler i Malawi skal også utstyres med oppdatert utstyr, som ble donert til innsamlingen. Høgskolen samarbeider med Christian Health Association of Malawi, som står for 40 prosent av helsetjenestene i landet. To kontainere, også lastet med medisinsk utstyr og såpe, ble sendt fra Norge 27. og 28. november. ■

Stadig mer vold mot bistandsarbeidere

...men det er i hovedsak lokalt ansatte fra utviklingsland som rammes

Stadig flere bistandsarbeidere blir drept og utsatt for grov vold. Og det er lokalt ansatte i utviklingsland volden går ut over. Forskere mener hjelpeorganisasjonene skyver ansvaret fra seg så lenge ofrene er afghanere og sudanesere.

BISTANDSBRANSJEN

■ TOR AKSEL BOLLE

– De etiske spørsmålene knyttet til den økende risikoen for lokalt ansatte er noe hjelpeorganisasjonene ikke har tatt skikkelig inn over seg, sier forskeren Abby Stoddard.

For første gang er det utført en omfattende studie av omfanget av grov vold mot bistandsarbeidere. Et team fra den svært anerkjente britiske forskningsinstitusjonen Humanitarian Policy Group og fra amerikanske Center on International Cooperation har brukt to år på å gå gjennom et omfattende tallmateriale fra hele verden. Forskerne har blant annet fått dokumentasjon fra over 50 ikke-statlige organisasjoner, fra FN og fra Røde Kors-systemet. De har også vært på en rekke feltbesøk i ulike land.

Og tallenes tale er klar: det *er* farlig å jobbe som hjelpearbeider, og det er blitt stadig farligere de siste årene. I perioden 1985 til 1996 ble 138 bistandsarbeidere drept på jobb. Fra 1997 til 2005, den perioden forskerne har konsentrert seg om, ble hele 434 bistandsarbeidere drept. Det betyr at det fra 1985 til 1996 ble drept 12 bistandsarbeidere årlig, mens det fra 1997 til og med 2005 ble drept 48 per år i snitt. Ekstra urovekkende er det at kurven for antall drepte og antall alvorlige voldelig angrep er blitt stadig brattere de siste årene.

Lokalt ansatte rammes. I rapporten framgår det at en del av den voldsomme økningen i antall voldelige angrep og drap kan forklares med at det er langt flere bistandsarbeidere ute i felt nå enn tidligere. Mens det i 1997 var om lag 136 000 hjelpearbeidere som jobbet i felt, hadde antallet økt til om lag 241 000 i 2005. Det mest oppsiktsvekkende forskerne fant, var at det har skjedd en betydelig forflytning av risiko i bistandsbransjen.

> **Det dreier seg altså om en klar overføring av risiko til de lokalt ansatte.**
>
> **Abby Stoddard**, forsker.

– Mens det tidligere var særlig FN-folk som ble rammet av vold, har antall skadde og drepte blant FN-ansatte de siste årene gått ned. I stedet er det de ikke-statlige organisasjonenes ansatte som i økende grad blir utsatt for vold. Men ofrene er i all hovedsak å finne blant de lokalt ansatte. Innad i organisasjonene har det nemlig også skjedd en forflytning av risikoen.

Klar økning i risiko. – Ett av de klareste funnene i rapporten er at risikoen i løpet av de siste årene er redusert for de internasjonalt ansatte i de forskjellige organisasjonene, mye takket være bedre rutiner. Derimot har risikoen for lokalt ansatte jevnt over økt betydelig, sier forsker Abby Stoddard til Bistandsaktuelt.

– *Men det er vel ikke så unaturlig at flest lokalt ansatte rammes, det er langt flere av dem i felt enn internasjonalt ansatte?*

– Dette har vi selvfølgelig tatt høyde for når vi har analysert tallene. Det gjennomsnittlige antallet ofre blant lokalt ansatte har økt med 48 prosent per 10 000 bistandsarbeidere i felt. Samtidig har antallet ofre blant internasjonalt ansatte (per 10 000) blitt redusert med ti prosent. Det dreier seg altså om en klar overføring av risiko til de lokalt ansatte, sier hun.

Stoddard viser også til at denne tendensen er aller tydeligst i de landene som er farligst for bistandsarbeidere. I de seks «verstinglandene» Somalia, Sudan, Afghanistan, Irak. Tsjetsjenia og DR Kongo har antall angrep på internasjonalt ansatte gått ned med 41 prosent i perioden 1997 til 2005. Samtidig har vært en økning i antall angrep på lokalt ansatte med over 200 prosent. Rapportforfatterne mener dette i stor grad skyldes at hjelpeorganisasjonene velger å bruke færre internasjonalt ansatte og flere lokalt ansatte der risikoen er særlig høy.

Undervurderer risiko. – En vesentlig årsak til denne trenden er trolig også kostnader. Det er dyrt med sikkerhetskurs, utstyr og så videre. Og det er helt tydelig at lokalt ansatte ikke prioriteres på sammen måte som de internasjonalt ansatte. For eksempel er de gjennomgående svært underrepresentert på sikkerhetskurs, sier Stoddard.

Forskerteamet som Stoddard ledet, fant også at hjelpeorganisasjonene i stor grad undervurderer risikoen de lokalt bistandsarbeiderne utsettes for.

– Organisasjonene argumenterer gjerne for å bruke kun lokalt ansatte i farlige områder fordi man mener de er tryggere enn internasjonalt ansatte ettersom de kan språket og kjenner kulturen. Men det innebærer ofte en betydelig undervurdering av risikoen de utsettes for. I mange tilfeller kommer de lokalt ansatte kanskje fra en annen del av landet, eller fra en bestemt etnisk gruppe, og sklir slett ikke ubemerket inn i lokalmiljøet. Det kan også skape eller forsterke konflikter at de forvalter store ressurser, sier hun.

I rapporten pekes det også på at lokalt ansatte i en del tilfeller også selv undervurderer farene. Ofte tar de også jobber de vet er farlige på grunn av lønna, og fordi de har et oppriktig ønske om å hjelpe folk.

– Det vi må være på vakt mot, er at det etableres ulike regler i bistandsbransjen. En organisasjon bør ikke utsette lokalt ansatte eller lokale partnere for farer man ikke er villig til å utsette internasjonalt ansatte for. Etter vår oppfatning har ikke organisasjonene tatt de etiske spørsmålene rundt dette skikkelig inn over seg, sier Stoddard.

Mer politisert vold. Abby Stoddard og hennes forskerkollegaer har også gjennom intervjuer og rapporter forsøkt å danne seg et bilde av motivene til de som angriper hjelpeorganisasjonenes medarbeidere. Tallene viser at det er stadig mer politisert vold, angrep hvor bistandsarbeidere blir valgt som ofre fordi de er lette å ramme. Den typen angrep har økt med over to hundre prosent fra 1997 til 2005.

– Vi har ikke sett nærmere på årsakene til at den politisk motiverte volden har økt så mye i forhold til vinningsforbrytelser og tilfeldig vold. Det er jo nærliggende å tenke på den internasjonale situasjonen, krigen mot terror og så videre. Men denne tendensen gjelder langt fra bare i Irak og i Afghanistan, men også i en rekke andre land, sier Stoddard.

Bedre rutiner nødvendig. I rapporten konkluderes det med at organisasjonene må ta sin del av ansvaret for at det i økende grad er lokale bistandsarbeidere som utsettes for vold. Men det poengteres at det ikke er noen løsning at man i større grad utsetter de internasjonalt ansatte for fare. Økt bevissthet rundt risikoen de lokale utsettes for, og bedre rutiner for å vurdere risikoen, bedre kursing og bedre koordinering er noen av punktene som forskerne mener kan forbedre situasjonen.

– Som det er pekt på i rapporten, så er det en rekke tiltak som kan iverksettes. Men det viktigste er økt bevissthet i organisasjonene om at det er uakseptabelt med ulike regler for lokalt og internasjonalt ansatte, sier Stoddard. ■

Srilankiske ansatte i den franske organisasjonen ACF deltar i en minnestund for 17 kollegaer som ble drept i august i år. Alle de drepte var lokalt ansatte srilan kere. FOTO: SANKA VIDANAGAMA/SCANPIX

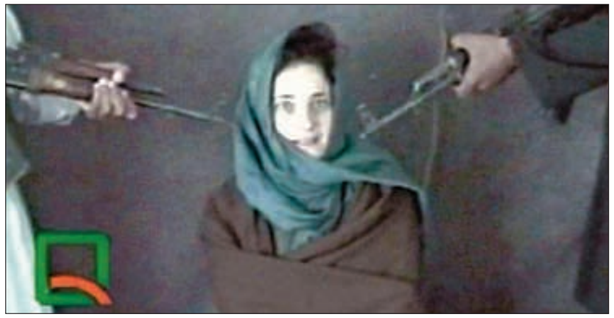

Det var stor medieoppmerksomhet da den italienske hjelpearbeideren Clementina Cantoni ble kidnappet i Kabul i mai 2005. Lokale bistandsarbeidere som kidnappes får mindre oppmerksomhet. (Cantoni ble senere løslatt.) FOTO: SCANPIX/REUTERS/TOLO TV VIA REUTERS TV

EKSEMPLER FRA 2006

■ **30. mai:** Sju bistandsarbeidere blir drept i Afghanistan. Tre av dem er lokalt ansatte i USAID, fire av dem lokalt ansatte i organisasjonen Action Aid.

■ **4. august:** 17 lokalt ansatte i den franske organisasjonen Action Contre le Faim (ACF) blir skutt i Sri Lanka.

■ **1. september:** En lokalt ansatt sykepleier som jobbet for Det internasjonale Røde Kors blir skutt i Darfur. I alt 14 hjelpearbeidere er drept i Darfur det siste halve året, alle lokalt ansatte.

Kilde: FN

Les rapporten her: www.cic.nyu.edu/international security/docs/hpgreport23.pdf

DE FARLIGSTE ARBEIDSSTEDENE

Land/regioner med flest tilfeller av vold mot bistandsarbeidere, 1997-2005

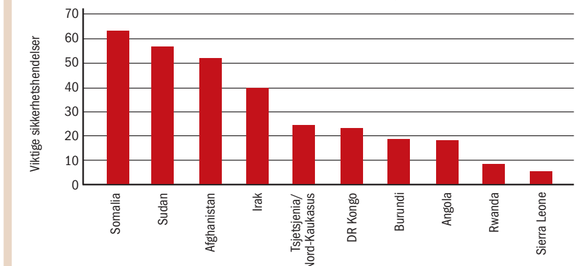

Norske organisasjoner: – Vi har gode rutiner for lokalt ansatte

BISTANDSBRANSJEN

■ TOR AKSEL BOLLE

Afghanistankomiteen var den eneste norske organisasjonen som opplevde at en lokalt ansatt ble drept i fjor. Det skjedde da en lege som jobbet for organisasjonen ble skutt i Ghazni-provinsen i Afghanistan.

– Det er lite som tyder på at det drapet var politisk motivert. Trolig hadde det med personlige forhold å gjøre. Men når det er sagt, så har vi også i år opplevd trusler, sier Rune Fimreite, leder for Afghanistankomiteen.

For kort tid siden ble en av organisasjonens biler kapret.

– Det er helt nødvendig at vi hele tiden følger sikkerhetssituasjonen nøye. Vi har strenge rutiner, samarbeider med andre organisasjoner, og tar nødvendige grep når situasjonen krever det, sier Fimreite.

> **Vi ser trenden med at lokale rammes blant annet i Irak, Afghanistan, Sudan/Darfur og Sri Lanka.**
>
> **Elisabeth Mustorp**, fung. utenlandssjef i Kirkens Nødhjelp.

Organisasjonen har om lag 250 lokalt ansatte i Afghanistan, men ingen av disse er nordmenn. Tidligere hadde man også norske ansatte i Afghanistan. Fimreite avviser imidlertid at fraværet av norske medarbeidere skyldes at det er for farlig i det krigsherjede landet.

Nordmenn er dyre. – At vi ikke har norske ansatte lenger i Afghanistan, skyldes to ting: det var lite kostnadseffektivt å ha nordmenn der, og at vi ønsker at afghanerne selv i så stor grad som mulig skal drive arbeidet, sier han.

Fimreite poengterer at de som jobber for Afghanistankomiteen, ofte kommer fra det området de jobber i og har tette bånd til lokalsamfunnene.

– Den beste beskyttelsen vår er nettopp vårt gode forhold til lokalsamfunnene, og at folk ønsker at vi skal være der, sier han.

Samtidig mener han at mange afghanere, også de som jobber for Afghanistankomiteen, nok har et litt annet forhold til sikkerhet enn nordmenn flest.

– Mange av de som jobber for oss kommer fra områder hvor det har vært krig og uroligheter i mange år. Jeg merker jo når jeg er på besøk at de oppfatter meg som veldig forsiktig, sier Fimreite

Ikke ulike reglerer. – Det bør absolutt ikke være ulike regler for internasjonalt og lokalt ansatte, og det er det heller ikke hos oss, sier Liv Tørres, som er utenlandssjef i Norsk Folkehjelp. Hun forteller at Norsk Folkehjelp, som blant annet jobber i Sudan, Afghanistan og i Midtøsten, tar sikkerhetsspørsmål svært alvorlig.

– Jeg mener vi har veldig gode rutiner på dette området, trolig takket være at vi har en del folk med bakgrunn fra forsvaret i vår organisasjon. Trusselbildet vil jo alltid variere både fra sted til sted, og på forskjellige tidspunkter, sier Tørres.

Utenlandssjefen i Norsk Folkehjelp poengterer at hun ikke har fått lest hele rapporten, men sier at kritikken om manglende sikkerhetsopplæring av lokale medarbeidere ikke rammer hennes organisasjon. Tørres viser blant annet til at når Norsk Folkehjelp har større prosjekter som for eksempel minerydningsprogrammer, så får den lokale staben rutinemessig sikkerhetsopplæring. Samtidig er hun enig med rapportforfatterne i at sikkerhet er dyrt, og at man ikke alltid har det samme opplegget for alle.

– Vi har for eksempel ikke råd til å kjøpe satellittelefoner til alle våre ansatte. Vi har heller ikke de samme evakueringsplanene for lokalt og internasjonalt ansatte, noe som er naturlig i og med at de lokalt ansatte ofte bor i det området de jobber i. Men det er økonomiske rammer også på dette området, sier Tørres.

Bekymret. Elisabeth Mustorp er fungerende utenlandssjef i Kirkens Nødhjelp. Hun understreker at KN har strenge rutiner for sikkerhet. Alle ansatte på beredskapsoppdrag skal gå gjennom et grunnleggende sikkerhetskurs, og alle som har lengre kontrakter får opplæring i sikkerhet som en del av introduksjonskurset. Mustorp bekrefter at man i KN har sett en økende tendens til at lokalt ansatte i hjelpeorganisasjoner rammes av vold.

– Vi ser denne trenden blant annet i Irak, Afghanistan, Sudan/Darfur og Sri Lanka. Dette er i områder hvor det muslimske flertallet føler seg stigmatisert og mistenkeliggjort. I slike sammenhenger kan vestlige hjelpearbeidere lett bli assosiert med eller utnyttet i forhold til en amerikansk dominert global kamp mot terror. Dette rammer også internasjonalt ansatte, men ikke minst lokalt ansatte, sier Mustorp.

> **Vi har ikke råd til å kjøpe satellitttelefoner til alle.**
>
> **Liv Tørres**, utenlandssjef i Norsk Folkehjelp.

– *Ser du noen etiske utfordringer for organisasjonene her?*

– Det er en avveining mellom hvordan den humanitære situasjonen påvirkes – og sikkerhet. Dersom vi trekker oss ut, overlater vi sårbare grupper til en vanskelig og uholdbar situasjonen. Ved evakuering av vestlige bistandsarbeidere er det også et dilemma at lokalt ansatte blir igjen, selv om man prøver å tilpasse arbeidet til den aktuelle situasjonen.

Rolf A. Vestvik er kommunikasjonssjef i Flyktninghjelpen. I likhet med Mustorp og Tørres understreker han at hans organisasjon har strenge og gode sikkerhetsrutiner. Han forteller at alle episoder med vold og trusler rapporteres til hovedkontoret. Hittil i år er 44 episoder blitt rapportert, men tallene viser ikke noen markant økning, eller at lokalt ansatte er spesielt utsatte. Vestvik mener likevel at rapporten er svært interessant.

– Den peker på noen klare internasjonale trender. Vi vil gå grundig gjennom rapporten, og se på hvordan vi kan bruke den til ytterligere å forbedre våre rutiner, sier han. ■

Farvel til våpnene

Men fredsavtalen i Nepal baner vei for nye politiske slag

KATMANDU (b-a): – Det er fred, og snart blir det valg. Da kan vi nå flere av våre mål, forklarer den unge, kamuflasjekledde maoist-soldaten selvsikkert. Han står helt åpent på landeveien. Bak ham har tre busser fullastet med maoister stanset, uten frykt for angrep fra regjeringshæren. Etter ti års konflikt er «Folkets Frigjøringshær» på vei ut av skogen.

En kvinnelig maoistsoldat er på vandring mot en oppsamlingsleir om lag 60 mil øst for hovedstaden 28. november i år. FOTO: SCANPIX/AP/TAMAL ROY

■ I NEPAL: ELLEN HOFSVANG

NEPAL

Vinterdisen ligger tett over stupbratte åssider på begge sider av hovedveien mellom Katmandu og den viktige distriktshovedstaden Pokhara. Fra de skogkledde skjulestedene oppe i åsene har maoistene hatt god utsikt til all trafikk på den eneste veien mellom de to byene. Herfra har de med sine stjålne geværer og hjemmelagde bomber gjennomført målrettede angrep på regjeringsstyrkene.

De siste årene har maoistene kontrollert store deler av landsbygda i Nepal. Fredsavtalen som ble undertegnet av statsminister Girija Prasad Koirala og maoistenes øverstkommanderende Pushpa Kamal Dahal, eller «Prachanda», 21. november, innebærer at de legger ned våpnene, og får delta i landets regjering.

– Jeg er glad for fredsavtalen. Vi har ikke oppnådd alt vi har slåss for, men valget (til grunnlovsgivende forsamling. Red. anm.) gjør det fortsatt mulig å nå målene, sier maoist-soldaten, som kaller seg *Yodha* – kriger. Han er litt unnvikende, og går bare nølende med på å snakke med journalister. Men litt våger han å si.

De korrupte. – Jeg sluttet meg til Folkets Frigjøringshær, PLA for at vi skulle bli kvitt de korrupte lederne som styrer landet, forklarer han kort. I sju år har han vært soldat, på stadig vandring til nye landsbyer. Flere ganger har han vært i direkte kamp med regjeringssoldater, forteller han. Yodha er fra Humla, et distrikt i Nepals nordvestlige hjørne mot grensen til Tibet. Ryktene sier at 2000 av distriktets 47 000 innbyggere har sluttet seg til maoisthæren. Målet for opprøret er å kaste kongemakten og de enorme forskjellene basert på kaster og etnisitet på historiens skraphaug. I tillegg skal de etablere Nepal som kommunistisk republikk. Fredsavtalen gir maoistene gjennomslag for noen sentrale krav, men de endelige politiske målene er ennå en lang marsj unna.

Bak Yodha gjør tre stappfulle busser seg klare til å kjøre. Medregnet de som klamrer seg fast på taket, er det flere hundre maoister. De er på vei fra landsbygda rundt Pokhara til et av de leirområdene i lavlandsbeltet mot India. Partene i konflikten er blitt enige om at soldatene skal samles der.

Fredsavtalen har partene selv drevet fram, så raskt at både FN og internasjonale aktører ikke helt har klart å følge med i svingene. Avtalen innebærer at det skal etableres en overgangsregjering, der også maoistene skal delta. Det skal vedtas en ny interimsgrunnlov og det skal holdes valg til en ny grunnlovsgivende forsamling, et langvarig krav fra maoistenes side. I en ny grunnlov ser de ingen plass for monarkiet.

> **Valget gjør det fortsatt mulig å nå målene.**

«**Yodha**», maoistisk geriljasoldat.

NEPAL

KONFLIKTEN I NEPAL.

■ **1996:** Maoistene i Nepal går under jorda og starter en væpnet kamp mot kongemakten. 13 000 mennesker er drept i konflikten, langt flere skadet. Millioner, særlig unge, har reist fra landet for å slippe unna konflikten.

■ **2005, november:** Maoistene og viktige partier blir enige om en avtale for å gjeninnføre demokratiet og frata kongen den eneveldige makten.

■ **2006, april-mai:** Store opptøyer. Kongen går med på å gjeninnsette parlamentet. GP Koirala utnevnes til statsminister. Ny våpenhvile. Parlamentet vedtar enstemmig å avgrense kongens politiske makt. Fredssamtaler starter.

■ **2006, september:** Parlamentet fratar kongen kommandoen over hæren.

■ **2006, november:** Regjeringen og maoistene undertegner fredsavtale. Maoistene skal med i en overgangsregjering og det skal holdes valg på en ny grunnlovsforsamling.

Beholder nøklene. I kjølvannet av fredsavtalen er det også undertegnet en avtale om at maoistene skal levere inn våpnene sine, som skal oppbevares i konteinere voktet av FN. Samtidig skal regjeringshæren låse inn et tilsvarende antall våpen, men gitt militærets overlegne våpenmakt er dette mest symbolsk. Maoistene skal beholde nøklene til lagrene, men konteinerne skal overvåkes med videokamera og innbruddsalarmer. Innen utgangen av året skal etter planen de første 35 FN-observatørene være på plass, for å vokte både våpenlagrene og prosessen fram mot grunnlovsvalget som skal holdes i juni. Om denne tidsplanen er realistisk, er det ulike oppfatninger om. For fortsatt forhandles det på overtid om en ny midlertidig grunnlov og betingelsene for den nye regjeringen som skal styre fram til valget. Statsminister Koirala, som leder sju-partiallianseen i dagens regjering, vil ha våpnene i boks før han slipper maoistene til rundt bordet. Men det kan ta tid, for både konteinerne som er bestilt fra India, og observatører som er «bestilt» fra FN, må på plass.

Fortsetter rekrutteringen. Yodha svarer ikke på hva som vil skje om ikke maoistene vinner det kommende valget, han bare gjentar at det er bra med fred før han jumper inn i bussen – på vei sørover.

Imens fortsetter tautrekkingen om detaljene i avtalene i Katmandu. Alle er ikke trygge på at maoistene virkelig vil holde løftene. På landsbygda forteller folk om hvordan maoistene fortsatt innkaller til ukentlige møter, og beholder kontrollen. Fortsatt kommer det også meldinger om at landsbybefolkningen må betale «skatt», og om tvangsrekruttering av barn til PLA.

Maoistene sier selv de har 35 000 soldater, som ifølge fredsavtalen skal innkvarteres i leire. Mange stiller seg tvilende til dette tallet og tror det reelle antallet er under halvparten. De mener maoistene blåser opp tallet – og rekrutterer nye – for å sikre seg forhandlingsstyrke og større politisk innflytelse. Jo flere soldater de har, desto flere håper de også å få integrert i Nepals sikkerhetssektor – hæren, militærpolitiet, politi og grensevakter. På en pressekonferanse gjorde imidlertid FNs mann i Nepal, Ian Martin, personlig utsending for FNs generalsekretær, det klart at rekrutteringen ikke ville hjelpe.

– Soldater som er rekruttert etter 25. mai i år, da det ble inngått en avtale mellom maoistene og sjupartiregjeringen, vil bli avvist, uttalte han. Ian Martin understreket også at når det melder seg unge under 18 år i leirene vil de bli sendt hjem til sine lokalsamfunn så raskt som mulig.

Forventer maoistseier. Maoistlederen Hisila Yami avviser kontant beskyldningene om tvangsrekruttering.

– De unge slutter seg til oss frivillig. De har sett foreldre og slektninger bli drept. Mange av dem er foreldreløse, forklarer hun. Og hevder de unge tilhengerne ikke blir soldater men får andre oppgaver hos maoistene, for eksempel i kulturskvadronen.

Yami er medlem av maoistenes politibyrå og har vært en lederskikkelse helt siden opprøret mot det kongestyrte «panchayat»-systemet i 1990. I 1996 gikk hun under jorda, og levde i skjul i Nepal og i naboland i likhet med sin mann, maoistenes nestkommanderende Baburam Bhattarai. Yami tror maoistenes mobilisering på landsbygda gjennom årene med konflikt, vil gi dem seier ved det kommende valget.

> **Jeg venter over 50 prosent oppslutning.**

Hisila Yami, maoistleder.

– Vi vil selvfølgelig ta imot folkets dom. Men jeg venter over femti prosent oppslutning for maoistene, erklærer hun. For Yami er overbevist om at den ti år lange konflikten har endret landsbygda i Nepal, slik at kasteløse, etniske minoriteter og kvinner ikke lenger vil godta at landet styres av en snever krets eldre menn fra de høyeste kastene. Selv om hun mener fredsavtalen i generelle vendinger ivaretar maoistenes synspunkter, er hun urolig:

– Avtalen er bra og sier blant annet klart at vi skal få en ny grunnlov. Men samtidig er den veldig lite konkret. Jeg er redd spørsmål om inkludering av kvinner, daliter (kasteløse) og etniske minoriteter ikke vil bli fulgt opp, likeledes kravet om jordreform, sier hun.

Verdt prisen. Yami vil ikke svare på om hun selv har båret våpen, men forteller at det var tøft å leve i skjul for en som var vant til å jobbe utadrettet både i eget land og som ansvarlig for forbindelser til utlandet.

– Krigen har vært verdt prisen, til tross for at den har kostet mye blod og mange overgrep, ikke minst mot kvinner, sier hun. Politbyrå-medlemmet tror ikke maoistene nå vil gå under jorda igjen:

– Så lenge den politiske prosessen fortsetter er den militære underordnet, sier hun. Yami mener den største utfordringen nå er å holde timeplanen for den politiske prosessen, slik at det blir mulig å gjennomføre valget til grunnlovsgivende forsamling i juni.

– Hvis partiet sender meg, skal jeg gjøre mitt beste, svarer hun diplomatisk på spørsmål om hun selv vil stille til valg til forsamlingen.

Politiske slag. Selv om fredsavtalen og våpenavtalen i seg selv er oppsiktsvekkende, er de politiske snublesteinene langt fra ryddet av veien. Detaljer om valgsystemet, kongens rolle og betingelser for maoistenes inntreden i regjeringen er ikke avklart. Spørsmålet om hva slags stat Nepal skal bli med den nye grunnloven, er det langt fra enighet om.

Maoistene vil ha en føderalstat basert på etniske regioner, mens de fleste andre partiene ønsker seg en viss grad av regionalt selvstyre under et «inkluderende» parlament. Ytterst til høyre er det fortsatt også noen som ønsker seg en konge ved roret.

Kilder i flere av de politiske partiene gir uttrykk for at det stiller seg avventende til maoistene. Mener de virkelig alvor? Voldelige sammenstøt mellom studentgrupper og meldinger om overfall og fortsatt rekruttering til PLA, gjør mange vaktsomme. Maoistenes hovedkonkurrent, Nepals andre store kommunistparti, CPN (UML), mener likevel det er på tide å slippe maoistene til:

– De har begynt å samle soldater i leire. Så fort vi ser at innleveringen av våpen virkelig kommer i gang, mener vi maoistene skal slippe til i

>>> fortsetter neste side

Tvangsrekruttert til kulturarbeid

■ ELLEN HOFSVANG

– De kom til skolen vår en dag. De sa det var et kulturprogram i nabolandsbyen som vi måtte være med på, men de løy, sier Smiriti (17).

Det er 2-3 år siden hun som 14-åring ble tvunget med i maoistenes «kulturskvadron». Sammen med andre barn og unge var oppgaven hennes å synge og danse når maoistene holdt møter og samlinger. Hun måtte reise rundt med dem, og fikk ikke vende hjem.

– Når vi ikke var opptatt med å synge og danse lengtet vi veldig hjem, sier hun. Etter nesten et år ville hun ikke mer, og skrev et brev til kommandanten der hun ba om å få reise hjem til foreldrene. Men så fikk hun kalde føtter, hun visste jo at maoistene ikke likte avhoppere. Så fort det var blitt mørkt snek hun seg av gårde, og brukte hele natten på å ta seg på egenhånd hjem til foreldrenes landsby i Everest-regionen øst i Nepal. Men her kunne hun ikke bli.

> **Jeg er veldig glad for at det er blitt fred.**
>
> **Smiriti** (17)

– Det var farlig for meg å fortsette å være der, for kanskje ville de komme og lete etter meg for å straffe meg. Derfor ble jeg sendt til Kathmandu. Der måtte jeg jobbe veldig hardt for fremmede. Jeg fikk veldig mye kjeft og fikk nesten ikke gått på skolen, forteller ungjenta. Nå har hun fått hjelp til å slippe unna det slavelignende arbeidet, og til å fortsette skolegangen i en annen del av landet. Målet er å bli advokat.

– Jeg er veldig glad for at det er blitt fred. Vi har hatt mange forferdelige problemer før, jeg håper det blir bedre nå. Det var veldig skremmende hos maoistene, og folk ble drept. Fortsatt er jeg redd for dem, sier hun. ■

Smiriti (17) rømte fra maoistene, som holdt henne som «kulturarbeider» mot hennes vilje. FOTO: ELLEN HOFSVANG

Busslaster med maoister er på vei til leirområder. De skal samles og innlevere sine våpen. FOTO: ELLEN HOFSVANG

>>> Forts. fra forrige side

regjeringen slik at den politiske prosessen fram mot valget kan starte, sier Jhala Nath Khanal, medlem av partiets sentralkomité.

Sammen med maoistene og kommunistpartiet er trolig Nepali Congress Party det som kan vente seg størst oppslutning i et kommende valg. Men for Kongresspartiet forutsetter det antakeligvis at man klarer å samle troppene etter den siste splittelsen,

11 år, 11 statsministre. Det politiske landskapet i Nepal er ekstremt fragmentert, og splittelse er vanligere enn samling i de politiske partiene. I løpet av 11 år – fra 1990 – ble i alt 11 ulike statsministere innsatt. Jhala Nath Khanals kommunistparti deler maoistenes avsky mot kongemakten, og vil i likhet med dem ha republikk, jordreform og tar til orde for at etniske minoriteter, kvinner og marginaliserte grupper må sikres god representasjon i både regjering og parlament. Men maoistleder «Prachandas vei», har Jhala Nath Khanal lite til overs for:

– De vil endre alt i ett slag, med makt. Men det er ikke slik varige endringer skjer, sier han.

– Selv om maoistene får folk til å slutte å drikke alkohol når de står der i landsbyen med våpnene sine, begynner drikkingen igjen så fort de er borte, sier han.

Håper på bedre tider. Fra hovedstaden er det bare et par timers kjøretur før man er i et av maoistenes kjerneområder. I Kavre-distriktet har det vært hyppige sammenstøt mellom regjeringsstyrker og «Folkets Frigjøringshær», mens sivilbefolkningen ble presset fra begge kanter. For om maoistene er beryktet for tvangsrekruttering og ødeleggelse av infrastruktur, er det regjeringsstyrkene som må bære ansvaret for de fleste bortføringene og forsvinningene i årene med konflikt, ifølge FN. Nå er bøndene i Katmandu-dalen i ferd med å få inn avlingen til vinteren.

En del maoistsoldater har forlatt distriktet for å slutte seg til sine medsoldater i leirene. Men mange holder fortsatt til i landsbyene her, forteller Ganga Ram Dahal. Han tar en pause i den manuelle «treskingen», som foregår ved at kornnekene slås hardt i bakken og selve matkornet detter av og samles i en haug. Bonden forteller hvordan hans landsby gjennom flere år har levd i frykt for både maoistene og regjeringssoldater. Det er nå tre år siden en gruppe på sju maoister ble drept her, etter at militærpolitiet ble tipset om at de hadde søkt husly hos en familie i landsbyen.

– Etter at maoistene ble drept, var alle svært redde. I to år fryktet vi både hevnaksjoner fra maoistene og at regjeringssiden skulle beskylde oss for å skjule maoister, forteller han. Flere unge i landsbyen sluttet seg til maoistene fordi de mente de slik ville være tryggere. Først etter at mannen i huset der maoistene hadde søkt tilflukt selv ble drept, følte de andre innbyggerne seg tryggere, forteller Dahal.

Den middelaldrende bonden forteller også at landsbyen var blitt lovethjelp til både veibygging og skolebygg av ulike organisasjoner, men organisasjonene forsvant på grunn konflikten. Nå håper han de raskt vil komme tilbake.

Samtidig er både han og fire nabobønder vi snakker med godt fornøyd med de politiske endringene de har sett det siste året. Ingen av dem sier de støtter væpenbruk.

– Men opprøret i april og mai, da kongen måtte gjeninnsette parlamentet og godta demokrati, hadde ikke skjedd uten maoistene, mener de. ■

Bonden **Ganga Ram Dahal** og svigerinnen **Satyawati** håper at utviklingstiltak som vei- og skolebygging kan komme i gang igjen nå som det er fred. FOTO: ELLEN HOFSVANG

I løpet av 11 år ble i alt 11 ulike statsministere innsatt.

Bare halvparten er konfliktsensitive

En fersk gjennomgang av de norske frivillige organisasjonene i Nepal konkluderer med at bare halvparten av dem kan karakteriseres som «konfliktsensitive». Deres nepalske partnerorganisasjoner er langt mer bevisste når det gjelder å utforme bistandstiltak som ikke øker konfliktnivået. ■

(Les mer om dette i vår webutgave.)

Norsk general i FN-tjeneste ber FN skynde seg

NEPAL

– La meg si det slik: Jeg er redd for at FN kan bli for sene på bakken her, sier Jan Erik Wilhelmsen (bildet).

Den norske generalen er senior militærrådgiver for Ian Martin, Kofi Annans personlige utsending til Nepal. I kjølvannet av fredsavtalen har han de siste dagene sittet i intense møter med politiske og militære ledere for maoistene og regjeringen, og resultatet er blitt en avtale om innlevering og håndtering av våpen.

– Sammenlignet med de mange andre konfliktområdene jeg har vært i, ser det svært bra ut her, sier den erfarne generalen. Han er ikke minst kjent for innsatsen for fred i Sør-Sudan som sjef for «Joint Military Commission for the Nuba Mountains». Men Wilhelmsen understreker at det haster med å innfri partenes innstendige oppfordringer om FN-observatører, ikke minst for å få igangsatt innsamlingen av våpen for alvor.

– Det planlegges valg om et halvårs tid. Skal folk føle seg trygge til å velge fritt, må de ha sett og opplevd at våpnene virkelig er borte, sier han. Han er litt oppgitt over FNs snirklete byråkrati, der medisinske og sikkerhetsmessige formaliteter forsinker verdensorganisasjonen, mens alle andre slags bistandsarbeidere uten problemer tråkker rundt på den nepalske landsbygda.

Symbolsk styrke. I første omgang har generalen bedt om 35 FN-observatører, slik at man i alle fall symbolsk er til stede. Etter hvert vil det være behov for langt flere, men blir det opp til Wilhelmsen, blir dette et FN-innrykk med «lett fotavtrykk».

– Jeg håper vi kan slippe all den administrasjonen som har vært vanlig. I en vanlig FN-byggekloss er det 7-8 administratorer per operative person. Det krever en veldig stor maskin, med alt fra kontorer til pc-er og boliger til alle – for ikke å snakke om kjøretøy. Om vi skal følge vanlig prosedyre, vil den størrelsen vi snakker om her alene kreve 400 biler, sukker generalen.

Vanskelige spørsmål som hvor mange våpen maoistene skulle få beholde for vakthold i leirene, og hva slags trening de skal ha lov til å drive, er avklart gjennom våpenavtalen.

Hva som etter hvert skal skje med maoistsoldatene er uavklart, og ingenting er foreløpig bestemt om hvordan de eventuelt skal integreres i Nepals sikkerhetsstyrke.

Trykkoker-granater. Wilhelmsen mener å ha ganske god oversikt over hvor mye våpen som er i omløp på maoistsiden, og dermed hvor mye som skal samles inn.

– Vi vet hva som er stjålet fra hæren, og i tillegg er det relativt små mengder som er smuglet inn, sier han. Et større problem er alle de udetonerte sprenglegemene som ligger strødd i terrenget. Det meste er hjemmelagde «rørleggerbomber», rør fylt med sprengstoff. Til og med trykkokere har vært hyppig brukt som en slags granater. Men slike oppgaver lar seg løse.

– Til nå, og inntil det motsatt er bevist, tror jeg på at partene her er interessert i fred, sier Jan Erik Wilhelmsen. ■

Jeg håper vi kan slippe all administrasjonen. Ofte er det 7-8 administratorer per operative person.

Jan Erik Wilhelmsen, norsk general og FN-rådgiver.

Duo med tro på mirakler

Norsk vekkelsespredikant er presidentens venn og rådgiver

Den norske vekkelsespredikanten Aril Edvardsen har spilt en viktig indirekte rolle i å skape fred i det afrikanske landet Burundi. Det mener utviklingsminister Erik Solheim som roser mannen fra «Sarons Dal» som en visjonær leder.

BURUNDI

■ GUNNAR ZACHRISEN

– Presidenten i Burundi har forklart meg at en viktig grunn til at han engasjerte seg i fred og forsoning var at han så Aril Edvardsen på tv fra kristne møter. Dette forandret ham, sier Solheim.

Dette skal ha skjedd i 2003 mens nåværende president Pierre Nkurunziza ennå var opprørsleder. Edvardsens holdt på den tiden flere store tv-overførte folkemøter i Burundi. Utviklingsministeren karakteriserer den norske vekkelsespredikanten som en imponerende kristen leder som er opptatt av dialog, forsoning og kontakt på tvers av etniske og religiøse skillelinjer.

– Edvardsen preker dialog og forsoning. Han har et helt annet og klokere budskap enn mange andre mer konservative kristne ledere i Norge, sier Solheim.

Dialog med muslimer. Solheim møtte nylig Burundis president Pierre Nkurunziza under sitt besøk i det afrikanske landet. Det gjorde også Edvardsen da han i høst drev evangeliseringskampanjer i Burundis nordligste provins Ngozi. Burundis president deltok selv under de kristne massemønstringene i området. Ifølge nettstedet «Troens Bevis – verdens evangelisering» hadde presidenten bedt Burundis Evangeliske Allianse, som arrangerte møtene, om å legge kampanjen til sitt hjemsted Masanganzira i Ngozi-provinsen.

«Troens bevis» forteller at Ngozi har mange muslimer, og presidenten ønsket å bruke Aril Edvardsens erfaring med brobygging og dialog med muslimer. Derfor ble møtene avsluttet med en freds- og harmonikonferanse i provinsens hovedstad, Ngozi City. Den andre grunnen var at den siste opprørsbevegelsen FNL, som ennå ikke hadde sluttet seg til freden i Burundi, holdt til i fjellene i Ngozi- og Bubanza-provinsene.

Aril Edvardsen hadde samtaler på tomannshånd med Burundis president **Pierre Nkurunziza** i statsboligen i Ngozi. FOTO: TROENS BEVIS

«Åndelig far og rådgiver». Nettstedet forteller at «Nkurunziza nærmest regnet evangelisten fra Norge som sin åndelige far og rådgiver, etter at han ble president i august 2005».

I en e-post til Bistandsaktuelt bekrefter Edvardsen (for tida i USA og Mexico) at han spiller en slik rolle. «Jeg er president Pierre Nkurunzizas personlige venn og (uoffisielle) rådgiver.», skriver han. Samtidig viser han til et aktivt engasjement for konfliktløsning i flere land. «Jeg har også fått «påvirke» Rwanda's presiden Paul Kagame og RCD-opprørernes president i Øst-Kongo Moise Nyarugabi, så han straks gikk til Kinshasa og gjorde fred med regjeringen.», skriver Edvardsen.

Fredsavtale. Mens Burundis president Nkurunziza oppholdt seg i Ngozi holdt han fredsamtaler med opprørsbevegelsen FNL. Og noen dager senere, den 7. september, undertegnet president Nkurunziza en fredsavtale med FNLs leder Agathon Rwasa. Dette skjedde i Dar es Salaam i nærvær av presidentene i Tanzania, Uganda og Sør-Afrika. Dersom avtalen holder har dermed den siste opprørsgruppen i Burundi lagt ned våpnene.

Ifølge nettstedet «Troens Bevis» skal Edvardsens evangeliseringskampanje ha vært en stor suksess. Biskop Charles Nduwumukama rapporterer at det samlet seg cirka 20 000 mennesker til det første møtet, 25 000 til det neste, og folkemassene fortsatte å vokse hver dag. Både han og Edvardsen hevder også at det skjedde mirakler «i Jesu Navn», blant annet begynte en lam mann å gå. «Mange av disse (miraklene) ble vist i kveldsnyhetene på Burundi TV flere kvelder», skriver «Troens bevis».

Ifølge det kristenkonservative nettstedet Magazinet har Edvardsen fått til en avtale med presidenten i Burundi om å dele ut to millioner av brevkurset «Nytt Liv» for å undervise landets befolkning om kristen tro. Brevkurset skal særlig deles ut til skoleelever og soldater. ■

Etter at den tidligere berømte opprørslederen «ble omvendt» (...), har Pierre Nkurunziza nærmest regnet evangelisten fra Norge som sin åndelige far.

Nettside fra «Troens Bevis».

– Skjør fred i det krigsherjede Burundi

– Situasjonen i Burundi er veldig skjør, men det er mye ved utviklingen som gir håp, sier utviklingsminister Erik Solheim etter sitt besøk i landet i månedsskiftet november/desember.

BURUNDI

■ GUNNAR ZACHRISEN

Han viser til at det er første gang landet har hatt en folkevalgt regjering på plass, noe som har vart i ett år. Dessuten har det skjedd positive trekk i retning av forsoning mellom landets to dominerende folkegrupper hutuer og tutsier. Både i hæren, politiet og i regjeringen er det blitt enighet om avtaler som legger grunnlag for en felles representasjon av begge folkegruppene. I tillegg har presidenten også sørget for at kvinner har flere sentrale posisjoner i regjeringen.

– Landet får fortsatt – med god grunn – mye kritikk for brudd på menneskerettigheter. Men man kan jo heller ikke forvente at land som nettopp har kommet ut av en blodig konflikt med hundretusener av døde, skal være «Sveits» fra dag én, sier Solheim.

Han mener at det internasjonale samfunnet må vise litt tålmodighet og ha tiltro til at utviklingen i landet går i riktig retning.

Ifølge utviklingsministeren vil Norge nå engasjere seg på ulike måter for å støtte Burundi, blant annet gjennom FNs fredsbyggingskommisjon. En viktig oppgave vil bli å mobilisere andre land til å støtte Burundi, som Solheim anser som svært viktig for å stabilisere hele Store Sjøer-regionen.

– Vi vil blant annet skrive brev til nordiske utenriks- og utviklingsministere for å fortelle om situasjonen og at Burundi ønsker nordisk støtte, sier han.

Det er også planer om å etablere et begrenset bilateralt bistandssamarbeid. Ifølge Solheim vil dette trolig enten ta form av budsjettstøtte gjennom Verdensbanken eller et landprogram på én sektor, for eksempel justissektoren, energisektoren eller utdanning. Under møte med Solheim ytret presidenten, som selv er ivrig fotballspiller på laget FC Halleluja, også et ønske om bistand knyttet til idrett. ■

Erik Solheim, utviklingsminister.

Les mer om Burundi på www.bistandsaktuelt.no.

NOTISER

Landsby forsvunnet

5000 mennesker, dvs. hele befolkningen i landsbyen Koloye i Tsjad, samt 37 ansatte fra Leger Uten Grenser, har forsvunnet. Koloye og nærområdene ble angrepet 15. november, og lokalbefolkningen ble drevet på flukt. Men Leger Uten Grenser ser i ettertid også spor av kamphandlinger rundt sin egen plyndrete klinikk i området. 11. desember meldte organisasjonen at den ikke vet hvor de forsvunne befinner seg. ■

Bistand inn bakveien

EU forlenger ordningen de har etablert for å kanalisere bistand til de palestinske områdene uten å gå veien om den folkevalgte Hamas-regjeringen. Mange givere kuttet bistanden til palestinske myndigheter etter at Hamas vant valget, men en midlertidig ordning etablert i regi av Verdensbanken har gjort det mulig for EU å få bistand inn til blant annet vann og helsetjenester. I tillegg ytes det kontantstøtte til ca en million palestinere. Ordningen utløper formelt ved nyttår, men EU-kommisjonen foreslår nå å forlenge den med tre måneder, ifølge AP. ■

Menn som bestemmer i den arabiske verden

Kvinner i arabiske land blir fortsatt nektet grunnleggende rettigheter, men de fleste innbyggerne i denne regionen mener nå at kvinner nå bør få mer politisk innflytelse og reelle valgmuligheter.

– En forutsetning for utvikling og velstand i de arabiske landene, konkluderer UNDPs arabiske Human Development Report «Mot framgang for kvinner i den arabiske verden». ■

Innsamlere får eget nettsted

Nylig ble nettstedet Innsamlingsforum.no lansert. Nettstedet skal være «et samlingssted for alle som har innsamling som fag» og er tenkt som et kompetanse- og servicesenter for ideelle organisasjoner som driver med innsamling. Jan Olav Ryfetten, som i nærmere 20 år har jobbet med innsamling for forskjellige organisasjoner, opplyser at nettstedet også skal fasilitere innsamlingskonferansen Innsamlingsforum i Sverige. Det er Nordens største innsamlingskonferanse og i fjor deltok om lag 30 norske organisasjoner på konferansen i Stockholm.

– Det blir stadig trangere kår for norske organisasjoner som driver med innsamling, og Innsamlingsforum.no skal være en arena for nytenkning og kreativitet, sier Ryfetten. ■

Gratis helsetilbud til folket!

Effektiv oljesmøring av offentlig sektor bidro til Chavez' valgseier

CARACAS (b-a): Statlige hjelpetiltak – såkalte «Misiones» – er sentrale i Hugo Chavez' bolivariske revolusjon. Her får fattige venezuelanere billig ris, gratis vaksinering og en solid porsjon politisk propaganda. Alt finansiert av statlige oljepenger.

President Hugo Chavez' støttespillere roper og jubler etter at gjenvalget ble offisielt annonsert 5. desember i år.

FOTO: SCANPIX/AP PHOTO/FERNANDO LLANO

Overalt finnes gigantbilder av Chavez og sosialistisk propaganda fra det statlige oljeselskapet PDSVA.

FOTO: ROAR NERDAL

VENEZUELA

■ I VENEZUELA: ROAR NERDAL

«Her bygges sosialismen for det 21. århundre» står det på banneret signert det statlige oljeselskapet Petroleo de Venezuela SA (PDSVA). Vi befinner oss i det fattige strøket Gramoven i utkanten av Caracas. Et nedlagt fabrikkområde er omgjort til sykehus. Like ved står hundrevis av venezuelanere i kø for å kjøpe billige basisvarer som ris, spaghetti, sukker, olje, tørrmelk og tomatsaus. Vi er midt i Hugo Chavez' kjerneområde. Det var her Chavez vant sin knusende valgseier 3. desember.

Hugo Chavez er tilstedeværende. Overalt blir vi minnet om hvem det er som hjelper folket. Du kan ikke trekke en tann uten først ha passert flotte grafittiproduksjoner av revolusjonshelten. Overalt på hospitalet finner du portrettbilder av den tidligere kuppmakeren.

I bakgrunnen ser vi en stor mølle. Den var privateid. Nå er den nedlagt, i likhet med store deler av den private virksomheten i Venezuela.

Men så lenge oljeprisen er høy, har ikke Chavez problemer med å finansiere sin bolivariske revolusjon. Det statlige hjelpeprogrammet innen helse: «Barrio Adentro» – som best kan oversettes til «midt i nabolaget» – er en suksess. Godt hjulpet av cubansk helsepersonell får fattige venezuelanere gratis helsetjenester av det offentlige. Dette er noe Helsedepartementet gjerne viser fram til utenlandske journalister, men cubanere må gjemme seg før vi slipper inn.

Eksport. – «Barrio Adentro» har vist verden at det er mulig å gi et godt offentlig helsetilbud til alle, sier Renato Gusmao, representant for Den panamerikanske helseorganisasjonen (PAH) i Venezuela. PAH er tilknyttet Verdens Helseorganisasjon.

– Vi har dermed motbevist alle nyliberalere som sier at det ikke er mulig med et offentlig finansiert helsetilbud. Venezuelas erfaring kan brukes av andre utviklingsland. Vi har derfor i samarbeid med regjeringen i Venezuela og Cuba laget en analyse og metoderapport som blir oversatt til engelsk, kinesisk og arabisk, sier Gusmao.

> **Alt er bedre nå.**

Maria Eelema Coa, leder av Misionen i fattigstrøket Gramoven.

Barrio Adentro har flere nivåer. Det er helsestasjoner i slumstrøkene som driver forebyggende arbeid, diagnostisering og vaksinasjoner. Det er poliklinikker som foretar undersøkelser, enklere behandling (inklusive tannlegetjenester) og førstehjelp. Målet er å bygge opp en landsdekkende kjede av helsetjenester inkludert spesialsykehus.

Ifølge Helsedepartementet har «Barrio Adentro» kostet 100 millioner dollar og har hatt 211 millioner behandlinger siden 2003. 40 000 menneskeliv er spart som en direkte følge av Misionen.

Har snudd trenden. – Helse er fundamentet i den bolivariske revolusjonen. Vi har snudd den negative trenden med å privatisere helse og sosiale problemer, sier viseminister Carlos Alvarado i helsedepartementet.

– Nyliberalismens dogme er at alt som er offentlig er ineffektivt. Vår helseplan er i ferd med å bli en internasjonal referanse. Vi gir folk gratis tilgang til helsetjenester. Men vi krever også aktiv deltakelse fra det aktive organiserte samfunnet, slik Hugo Chavez har formulert vår helsepolitikk. For oss er presidentens engasjement, det han sier og hva han gjør veldig viktig og en stor inspirasjon, sier Alvarado.

Maria Eelema Coa har jobbet 15 år som lege. Nå har hun ansvaret for helsearbeidet i Gramoen.

Talsmann for Den panamerikanske helseorganisasjonen **Renato Gusmão** sier «den geniale regjeringen» har æren for den fantastiske framgangen i helseomsorgen.

FOTO: ROAR NERDAL

– De som arbeider her er rekruttert fra nabolaget. Slik viser vi vårt samfunnsansvar. Sammen med staten har vi bygd opp et fullverdig helsetilbud. Aldri har helsetilbudet i Venezuela vært bedre, sier Coa.

– *Ingen problemer?*

– Ingen problemer.

Isabel Hurria er direktør for et nyåpnet barnesykehus for hjertesyke. Under halvparten av sengene er belagt. Ut av høyttalerne høres sangen «Gracias a la vida» av Violeta Parra (svensk versjon: «Jag vil tacka livet» med Arja Saijonmaa).

– Neste år regner vi med 70 prosent dekning. Behovet er stort og vi sender leger og sykepleiere til utlandet slik at de kan få nødvendig spesialutdanning, sier Hurria.

Kritisk. «Barrio Adentro» er den viktigste av Venezuelas Misiones. Veldig få fra opposisjonen tør derfor åpent kritisere de statlige hjelpetiltakene. Nesten halvparten av Venezuelas 26 millioner innbyggere er fattige, og uten deres stemmer er det ingen som vinner noe valg. Økonom og oljeekspert José Toro Hardy er blant dem som mener at Barrio Adentro er langt dyrere enn det regjeringen sier.

– Avtalen med Cuba koster Venezuela minst 100.000 tønner olje hver dag. I tillegg fakturerer den cubanske staten oss for nesten 350 millioner bare i år. Som om ikke dette er nok, klager Cuba over at de gir oss langt mer enn det vi betaler for, sier Hardy.

– Men jeg er ikke motstander av Misiones. Venezuela har alltid hatt hjelpetiltak for de fattige. Chavez har bare byttet navn. Jeg er imidlertid veldig bekymret over hvordan han bruker oljepengene raskere enn han tjener dem, sier Hardy.

En «rødtrøye» deler ut matvarer til en annen Chavez-tilhenger.

FOTO: ROAR NERDAL

> **Tørrmelka til Mercal gir utslett.**

Skeptisk innbygger.

Trengsel og krangling. Utenfor den statlige kolonialbutikken Mercal er det trengsel.

– Vi regner med at det vil ta fra én time til en og en halv før vi slipper inn, sier de som står bakerst i køen. Butikken selger basisvarer. Eneste luksus vi fant var en ferdiglaget spagettisaus. De som står først i køen er utålmodige. Da et par kledd i røde kjeledresser sniker seg inn sammen med journalistdelegasjonen, begynner de å protestere høylytt. De gir seg først etter at en av funksjonærene truer med at de ikke vil slippe inn dersom de fortsetter kranglingen.

Inne i butikken deler funksjonærer i Chavez-supporterdrakter ut sukker – som er rasjonert og gratis. Folk bruker ikke lang tid. De vet hva de trenger, og hvor mye penger de har.

Anna har drevet en liten lokalhandel i slummen i Barrio La Moran i 32 år. Hun har ingen skilt utenfor, og det er bare faste kunder. Salgslokalet er en del av leiligheten. Den ligger bare et steinkast unna et nyåpnet Mercal. I likhet med mange som er kritiske til Chavez nekter hun å oppgi fullt navn. Hun sier at hun er blitt trakassert av «rødtrøyene» i nabolaget. Det er dagen før valget.

– I morgen stemmer jeg på Manuel Rosales. Etterpå låser jeg døra og slokker lyset. Rosales vil renske opp i Misiones. I dag er det bare de som støtter Chavez som får hjelp. Jeg er selv fattig og greier så vidt å fø familien med denne butikken. Men jeg får aldri noen hjelp, sier Anna.

Dårlige varer! – *Har du merket noe konkurranse fra Mercal?*

– Mercal har jo ikke noe utvalg. Og de varene de har er elendige. Jeg handler ikke der, og de som har vært faste kunder hos meg fortsetter hos meg. De sier at Mercal ikke er noe for dem, sier Anna.

– Tørrmelka til Mercal gir utslett, skyter søsteren hennes inn.

– Folk stemmer på Chavez fordi de tror at han hjelper dem. Men Misiones er bare en del av propagandaen hans. Misiones for utdanning er helt elendig. Elevene kommer inn i klasserommet der de blir møtt av en videokassett. Hva er dette for noe? spør Anna.

Revolusjonær advokat. Nelson Rodriguez er advokat og svoren Chavez-tilhenger. På valgdagen har han pyntet seg i rødt fra topp til tå. Under armen bærer han en bok prydet av revolusjonsheltene.

– Chavez sine misiones er ekstraordinære og usedvanlig framtidsrettede. Han har fått tusenvis av ungdommer inn i utdanningssystemet, sier Rodriguez.

– *Kan en videokassett lære fra seg?*

– Det viktigste elevene lærer er hvordan de skal finne fram til relevant informasjon. Se bare hvordan de bruker bibliotekene. Kritikerne av Chavez sier alt for å sverte ham. Hvordan kan noen påstå at det er sløseri å investere i utdanning og helse? sier Rodriguez.

Utenfor stemmelokalene i et lavere middelklassestrøk treffer vi Magali Ochoa. Hun har nettopp stemt på opposisjonskandidaten.

– «Misiones» er bare et nytt navn. De har samme innhold som før. Her fungerer de ikke. Skolen vår er bra, den får støtte fra staten. God utdanning og skolemåltid. Så kanskje vi ikke trenger så mye støtte heller. Vi må klare oss selv. Chavez er jo dessuten ikke interessert i å støtte dem som ikke stemmer på ham.

Rolig valg. Over hele Venezuela frykted folk at det skulle bli uroligheter i forbindelse med valget 3. desember. Ved de fem valglokalene vi besøkte i løpet av søndagen gikk alt stille og rolig for seg. Under opptellingen møtte tusenvis av lokalbefolkningen opp for å sjekke at opplysningene som lå i valgadatabasen og papirkopiene stemte overens.

Chavez vant en knusende seier – i tråd med de fleste meningsmålingene vant han med over 60 prosent av stemmene. Like etter proklamerte han at dette var en seier for folket i Venezuela, en seier for revolusjonen og et nederlag for El Diablo og «imperiet» (USA).

Over femti prosent av den offentlige virksomheten i Venezuela finansieres av oljepengene kanalisert gjennom oljeselskapet PDSVA – der Hugo Chavez har full kontroll. Og paradoksalt nok: 50 prosent av oljeinntektene stammer fra salg av olje til USA. ■

Mer Latin-Amerika på nett!

I vår nettutgave www.bistandsaktuelt.no finner du denne gang vår reporter Synnøve Aspelunds ferske rapport fra Bolivia: «Morales mobiliserer massene.»

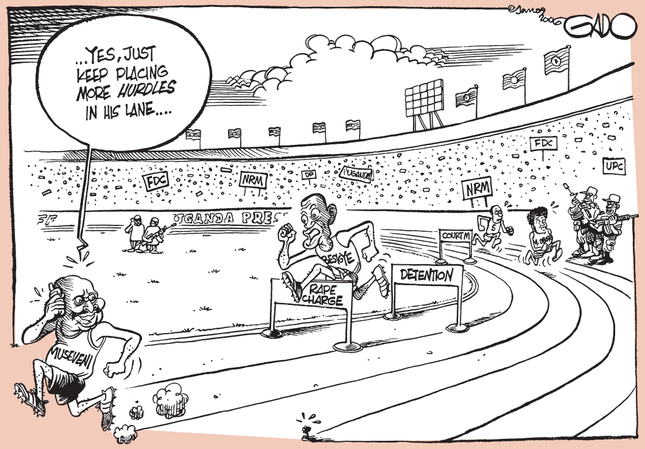

Januar: Valgkamp i Uganda der president Museveni bruker skitne metoder mot opposisjonskandidat Besigye.

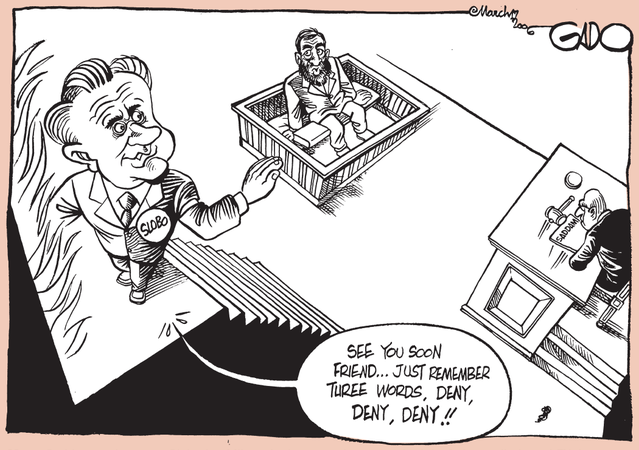

Mars: Serbias sterke mann Slobodan Milosevic dør, mens han er under krigsforbrytertiltale ved FN-domstolen i Haag.

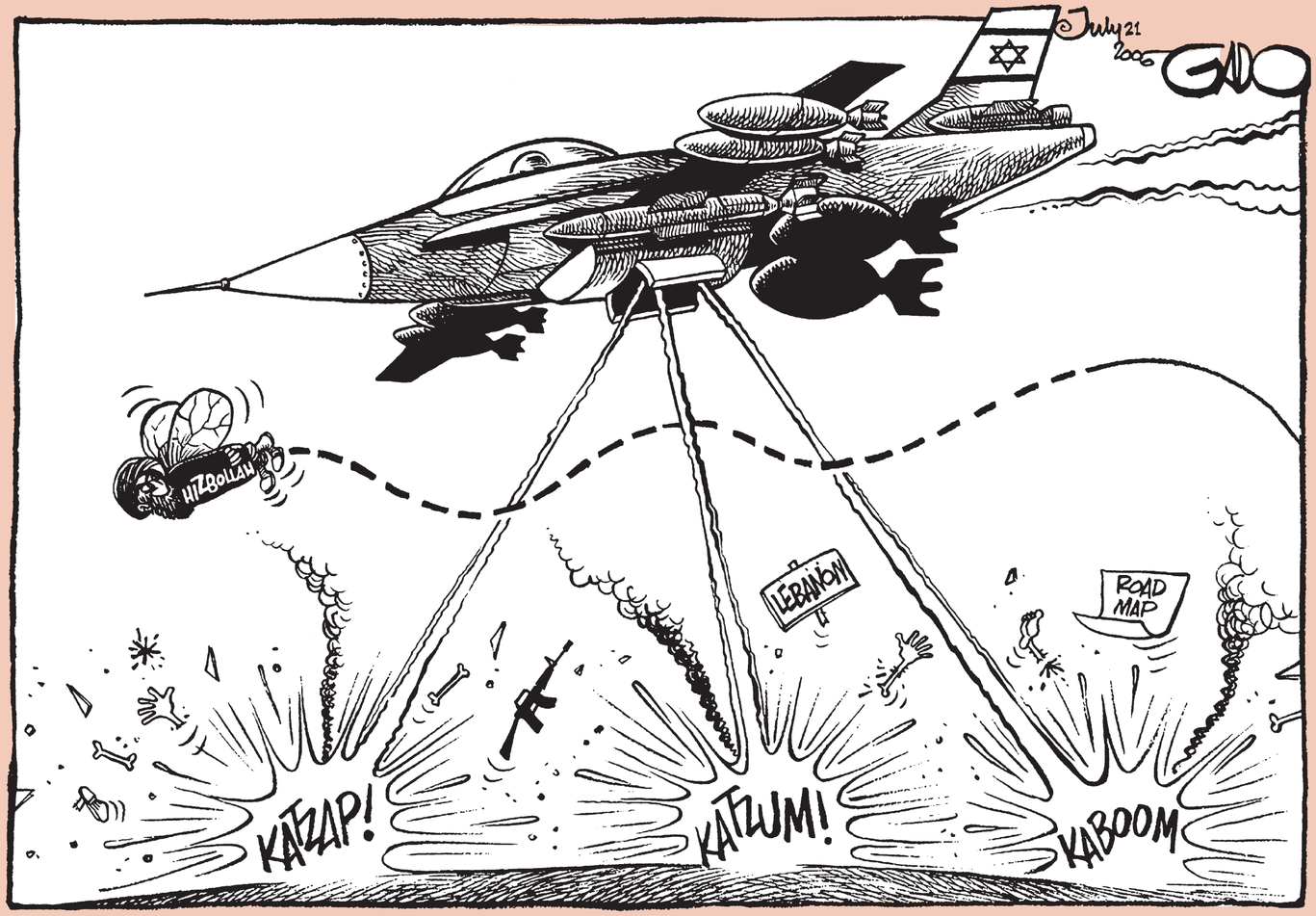

Juli: Israel invaderer Libanon, men møter uventet hard motstand fra Hizbollah-styrker. Invasjonen blir i hovedsak en fiasko for Israels regjering og militære styrker.

Bistandsaktuelts faste tegner **Godfrey Mwampembwa** – også kjent som «Gado».

Gados skråblikk på året som gikk

April: Dystre tider for gamle skurker: Mens Liberias tidligere president nettopp er arrestert, står Ugandas brutale opprørsleder i fare for å havne i samme situasjon.

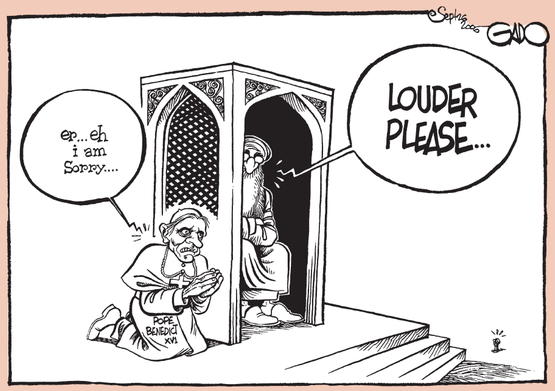

September: Paven havner i trøbbel og må rykke ut med en beklagelse etter uheldige uttalelser om islam og muslimer.

November: Nye dramatiske prognoser for global oppvarming framlegges på en FN-konferanse i Nairobi, men som vanlig blir ikke delegatene enige om effektive mottiltak.

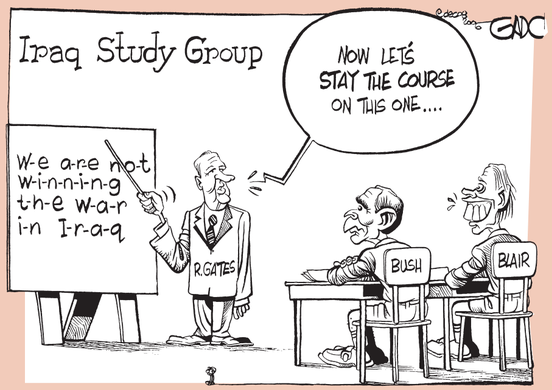

Desember: Baker-kommisjonen legger fram sin rapport som anbefaler en helt ny strategi for USAs engasjement i Irak.

Afrikansk, hvit og vakker

… så lenge det varer – snøen på Kilimanjaro forsvinner i rekordtempo

DAR ES SALAAM (b-a): Forskere advarer nå mot at Kilimanjaro, Afrikas høyeste og mest berømte fjell, kan miste hele sin ti tusen år gamle snø- og iskappe i løpet av få år. Årsaken er global oppvarming og økning i menneskelige aktiviteter som påvirker miljøet langs fjellsidene.

■ I TANZANIA: KIZITO MAKOYE

MILJØ

Kibos snøkappe, med permanente isbreer som dekker hele toppen, er Afrikas høyeste punkt på 5895 meter. Men hvor lenge vil det vare?

Eksperter sier at Kilimanjaro mistet 82 prosent av isen mellom 1992 og 2000, og at fjellets snødekte område har skrumpet inn fra 12 til 2,6 kvadratkilometer. Isen, hvorav deler av den har vært der i om lag 11 700 år, kan være helt borte innen 2015.

Seniorkonservator for Tanzania National Parks, Lorivi ole-Moirana, sier at denne store fjelltoppen kan miste islaget og isbreene mellom 2010 og 2015 hvis ikke det kommer i gang en verdensomspennende kampanje for å redde fjellets økologi.

Varemerke. Tapet av snø på toppen kan få alvorlige følger for Tanzanias økonomi, siden Kilimanjaro i alle år er blitt markedsført som en av de viktigste turistattraksjonene i landet. Tanzanias turistråd har i årevis markedsført Tanzania med Kilimanjaro som varemerke.

– Det kan vise seg å bli en vanskelig oppgave å gjennomføre vellykkede markedsføringskampanjer for turisme hvis Kilimanjaro mister sin hvite topp, sier markedssjef for Tanzanias Turistråd Amant Macha.

– Snøen på toppen har vært en stor attraksjon for turister, enten de er fjellklatrere eller bare korttidsbesøkende som ønsker å beundre fjellets naturlige skjønnhet, sier Macha.

På østsiden har Kilimanjaro mistet isdekket, og folk som engang fikk se den hvite skjønnheten fra kenyansk side, har ikke mulighet til det lenger.

Også den kenyanske miljøforkjemperen Frederick Njau i Green Belt Movement frykter konsekvensene dersom fjellet mister sin ismasse.

– Fjellene i Øst-Afrika er viktige oppsamlingsområder for vann, og mange elver har sitt utspring i dem. Disse elvene er videre store energikilder i form av vannkraftproduksjon fra damanlegg, advarer han.

Kilimanjaro tiltrekker seg mellom 25.000 og 40.000 utlendinger og lokale turister per år, og opprettholder livsgrunnlaget for rundt fire millioner mennesker i Tanzania og Kenya gjennom jordbruks- og forretningsvirksomhet.

– Hvis elvene tørker ut, vil millioner av mennesker som er avhengige av elver som har sitt utspring i fjellet bli berørt, sier Njau

> **Fjelltoppen kan miste islaget innen 2015.**
>
> **Lorivi ole-Moirana**, nasjonalparkkonservator.

Dårlig forberedt. Tanzania nevnes som en av de afrikanske nasjonene som er dårligst beredt til å håndtere klimaendringer. Ifølge ekspertene som var til stede på den nylig avsluttede FN-konferansen om klimaendringer i Nairobi, vil virkningen av klimaendringene bli katastrofale for økonomien, og spesielt for energi- og elektrisitetsproduksjonen.

Landet har allerede begynt å merke virkningene av klimaendringene, ved at det er blitt lengre tørkeperioder i store deler av landet. I de siste syv månedene har den viktige statlige kraftprodusenten TANESCO flere ganger vært tvunget til å slå av turbinene i Mtera-dammen på grunn av minkende vannreserver.

Helserisiko. Yvo de Boer, leder for sekretæriatet for Klimakonvensjonen, mener globale klimaendringer også kommer til å ha ødeleggende helseeffekter i de fleste utviklingsland, inkludert Tanzania. Mange steder begynner lokalbefolkningen allerede å få erfaringer med sykdommer de ikke har hatt tidligere.

– Som resultat av klimaendringene ser vi nå at malaria sprer seg, selv til områder som aldri tidligere har vært berørt av sykdommen, sa han.

Også sykdommer som blir overført gjennom vann, slik som denguefeber og kolera, vil bli mer vanlige som resultat av klimaendringer.

FNs generalsekretær, Kofi Annan, sa under toppmøtet i Nairobi at klimaendringene ikke bare er en miljøsak, slik mange tror, men heller en altomfattende trussel. Han viste særlig til at klimaendringene setter verdens matforsyning i fare, siden stigende temperaturer og forlenget tørke gjør fruktbare områder uegnet til beite eller avlinger. Tilsvarende vil en global temperaturøkning også gi uheldige virkninger på fiskerinæringen og hele det økologiske systemet. ■

En utsikt som dette, av Amboseli nasjonalpark med Kilimanjaros snødekte topp i solnedgang, kan bli umulig å finne om få år. Snøkappen er i ferd med å forsvinne for godt.

FOTO: SCANPIX/AFP/GERARD VANDENBERGHE

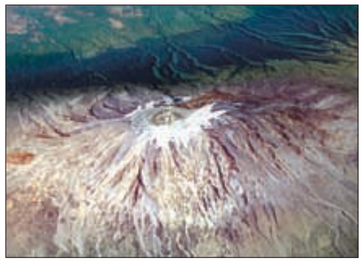

Bildene viser Kilimanjaros minkende snøkappe. Bildet øverst er fra 17. februar 1993, det nederste fra 21. februar 2000.

FOTO:SCANPIX/AFP PHOTO NASA OBSERVATORY

Hva nå, president Mwanawasa?

LUSAKA (b-a): Han vant valget, men hva nå? Ved starten av sin andre periode står president Levy Mwanawasa foran en formidabel oppgave med å forbedre Zambias sosioøkonomiske situasjon.

■ I ZAMBIA: NEWTON SIBANDA

ZAMBIA

I hans regjeringstid har den årlige inflasjonen blitt redusert til mindre enn ti prosent, mens landet nyter godt av høye kobberpriser og en reduksjon i utenlandsgjelden fra 7 milliarder dollar til 500 millioner USD. Men nå må nytten også komme mannen i gata til gode – nesten 80 prosent av Zambias befolkning lever i ytterste fattigdom.

Følelsen blant folk flest er at midlene som ble frigjort ved gjeldsslettingen ikke i nevneverdig grad forbedrer levekårene.

> **Gruveselskapene har skummet fløten. Dette er et klassisk eksempel på plyndring.**
>
> **Francis Chigunta**, foreleser ved Universitetet i Zambia (UNZA).

Høye kobberpriser. Det store spørsmålet er nå hva Mwanawasa kan gjøre i sin siste periode som president for å redusere fattigdommen i Zambia.

Fred Mutesa, foreleser i utviklingsstudier ved universitetet i Zambia (UNZA), sier at Zambia fremdeles har problemer med å synliggjøre besparelsene fra gjeldsslettingen og å omsette høyere kobberpriser til bedre levekår for folket.

– Det er en utbredt oppfatning at ressursene burde kanaliseres tilbake til den sosiale sektoren, men vi ser fremdeles at ferdig utdannede lærere ikke får jobb, og at det er bemanningsproblemer i helsesektoren, sier Mutesa.

Han sier at regjeringen burde reforhandle avtalene som er inngått med utenlandske gruveeiere, slik at økt eksport og høye kobberpriser i større grad kan komme zambierne til gode. Kobberproduksjonen har økt jevnt og trutt siden privatiseringen i 2003, inspirert av høyere kobberpriser på verdensmarkedet og åpningen av nye gruver.

Mutesa sier også at det er nødvendig å diskutere løsingen som finner sted i den offentlige økonomien.

– Vi må rydde opp i sløsing og tette lekkasjene til uautorisert pengebruk. Vi må sette opp prioriteringer og kanalisere mer penger til utdanning, helse, jordbruk og infrastruktur, sier han.

Sløsing. Francis Chigunta, en annen foreleser ved UNZA, sier at regjeringen burde utnytte fordelene som gjeldsslettingen representerer til å investere i sosial utvikling og infrastruktur.

– Men dessverre foretas det en del uheldige prioriteringer, sier professor Chigunta.

– Det er dette sløseriet som gjør det vanskelig å forbedre den sosioøkonomiske situasjonen i Zambia, fastslår han.

– For det andre nyter ikke Zambia godt av den høye kobberprisen på grunn av avtalene regjeringen har inngått med gruveselskapene, sier Chigunta.

Han hevder at avtalene førte til at gruveselskapene skummet fløten og unngikk å betale skatt, og beskriver dette som et klassisk eksempel på plyndring av Afrika.

Professoren viser til at den nåværende regjeringen har redusert produksjonsavgiftene for kobber fra tre prosent av verdien, slik det var under Kenneth Kaundas regjeringstid, til 0,6 prosent. ■

Newton Sibanda er zambisk journalist.

Ei geit i julegave?

Markedsavdelingene i de fem største humanitære organisasjonene i Norge har atter lagt hodene i bløt for å skaffe ekstra penger i kassen til jul. Det gjelder å utmerke seg med originale ideer.

■ MIA GILL KRISTIANSEN

JULEKAMPANJE

– Care, det er Eva. Juletrær, ja? Selvfølgelig, det tar vi oss av!

Det er mandag formiddag tidlig i desember, og **Eva Hammarlund** (bildet) ved Cares markedsavdeling i Oslo, legger på røret i triumf.

– Det er greit når kundene ringer oss også!

Et større firma har kjøpt en bedriftspakke, noe som innebærer at de i år vil smykke arbeidspassen med opp- til flere juletrær fra Care. Dette er andre året Care selger juletrær for å få inn penger i den mest gavmilde høytiden. Det har vist seg å være lukrativt: I fjor fikk organisasjonen inn over 40.000 kroner ekstra på trærne som de kjøper av Human Marketing i Danmark. I år håper Eva på å få inn mer, etter at Dagsrevyen i november meldte om en mulig juletremangel i desember.

– Men vi har mer enn nok, jeg tror til og med at vi er rimeligere enn mange andre forhandlere, påstår Hammarlund.

Cares konkurrenter har heller ikke ligget på latsiden hva gjelder julespesialiteter for givere. På Christiania Glasmagasin kan man kjøpe suppeboller og skjeer, hvor minst en million kroner av salget er øremerket Røde Kors. Are Kalvø skaffer midler til Redd Barna gjennom nettkampanjen «Er det noen snille voksne her»? Og Plan gavepakker fadderskap inn i de små timer av lille julaften.

Virtuell breking. I Kirkens Nødhjelps lokaler, noen steinkast unna Care, breker og piper det fra pc-en til leder for markedsavdelingen, **Liv Hukset Wang**. Hun og medarbeiderne har vanskelig for å skjule sin stolthet over årets nettkampaje: En virtuell julegavebutikk, hvor man kan kjøpe både geiter og kyllinger, en symaskin eller en fotball til dem man har kjær. En gave som må tolkes symbolsk.

– Poenget er at hvis du for eksempel gir 250 kroner til Kirkens Nødhjelp, er dette nok til å kjøpe ei geit til en fattig bonde i Laos. Selv om pengene selvfølgelig ikke er direkte øremerket ei geit, forklarer Hukset Wang.

Slik kan giveren sende et kort i posten eller over e-post, hvor det står at mottakerens gavepenger har gått til noen som kanskje trenger dem mer i år.

Flere avdelinger i Kirkens Nødhjelp har samarbeidet om å klekke ut ideen til kampanjen. Denne «tverrfagligheten» er en tendens som også går igjen i de andre organisasjonene Bistandsaktuelt har kontaktet. Det gjelder å samle ressursene om ett eller få konsepter som kommuniserer.

– Ut ifra den gode responsen kampanjen har fått, ser vi i hvert fall at dyr kommuniserer! Vi bruker også i stadig mindre grad reklamebyråer til idéarbeid, fordi vi står nærmest temaene for kampanjene selv, fortsetter Hukset Wang.

Nett er hett. Konkurrerende organisasjoner satser også på nettkampanjer etter samme prinsipper. Å kjøpe julegaver på nett er dessuten noe stadig flere benytter seg av. Det er enkelt, tidsbesparende og ikke minst meningsfylt i et pengeslukende førjulsstress.

En annen «trend» er at flere bedrifter slutter å gi julegaver til sine ansatte, for i stedet å gi pengene til et humanitært formal. I tillegg når organisasjonene mange av sine faste givere i økende grad via e-post.

– Men vi passer på å ikke spille på folks dårlige samvittighet. Vi refererer først og fremst til konkrete resultater av arbeidet vårt. Som for eksempel vårt nye utdanningsprosjekt i Sør-Sudan, sier presseansvarlig i Plan, **Tanja Vaage**, over telefon.

Kvinner og barn er i det hele tatt sentrale i årets julekampanjer for Norges største humanitære organisasjoner. Care satser som sedvanlig mot kvinner. Kirkens Nødhjelp har også en kampanje frontet av en bestemor i Nord-Kenya, som kjemper mot tørke. Røde Kors og Redd Barna har gatebarn i Nordvest-Russland som satsningsområde.

Vil gi gave med mening. Forrige jul rundet den norske julehandelen en ny rekord med nærmere 40 milliarder kroner i totalomsetning. Dette året er et større beløp ventet. En undersøkelse gjennomført av Norstat for Røde Kors, viser at sju av ti nordmenn ønsker å gi en «meningsfylt julegave» til sine nærmeste. ■

Generalsekretær i Kirkens Nødhjelp, **Atle Sommerfelt**, viser fram årets overraskelse under juletreet.

FOTO: KN

Norge lover dristig homosatsing

Mer støtte til seksuelle minoriteters organisasjoner

I enkelte av Norges samarbeidsland kan homofile risikere dødsstraff. Det er helt uakseptabelt, mener den norske regjeringen. Nå vil den bruke flere bistandskroner i kampen for seksuelle minoriteters rettigheter.

SEKSUELLE MINORITETER

■ MIA GILL KRISTIANSEN

– Norge jobber i dag for homofiles rettigheter både i forhold til enkeltland og gjennom et multilateralt system. I teksten til statsbudsjettet for 2007 har vi understreket satsingen på dette arbeidet, sier Torbjørn Urfjell (bildet), politisk rådgiver for utviklingsministeren.

6. desember debatterte Stortinget budsjettproposisjonen, som ifølge Urfjell har en «skjerpet ordlyd» i forhold til bistand til homofile. Opposisjonen har ifølge ham ikke kommet med motforestillinger.

Regjeringen tar blant annet sikte på økt støtte til enkeltorganisasjoner som arbeider for homofile, transseksuelle og lesbiskes rettigheter rundt i verden. Utviklingsminister Erik Solheim har dessuten bedt norske ambassader i Afrika om å være tydelig på Norges holdning til homofiles rettigheter.

Opprop. I tillegg fremla Norge et opprop for FNs menneskerettighetskommisjon i Genève 3. desember, på vegne av 54 land i Europa, Asia, Oseania og Amerika. Oppropet ba rådets presidentskap om å jobbe mot de grove rettighetskrenkelsene homofile verden over utsettes for i dag, som vold og tortur.

– Men ingen afrikanske land var med på oppropet. Det sier jo sitt, fortsetter Urfjell.

I norske samarbeidsland som Uganda og Zambia utsettes homofile i dag for diskriminering, både av myndigheter, medborgere og medier. Den ugandiske avisen Red Pepper trykket i august en liste med fornavnet og yrket til 45 homofile menn, ifølge NTB. Homofilt ekteskap ble dessuten forbudt ved lov i 2005, og homofil praksis straffes med fengsel.

– Dødsstraff tas også i bruk mot homofile i enkelte afrikanske samarbeidsland. Og selv om det å være lesbisk i mange land defineres snarere som «umulig» enn forbudt, opplever nok også de en sterk diskriminering, påpeker Urfjell.

Regjeringens satsing sammenfaller også med Sør-Afrikas lovendring som gir homofile rett til å inngå ekteskap på lik linje med heterofile.

Fra en demonstrasjon for homofiles rettigheter i Soweto i september i år. Mye på grunn av at grunnloven beskytter homofile har Sør-Afrika mange åpne homofile som kjemper for sine rettigheter. FOTO: DENNIS FARREL/SCANPIX

– Det er veldig gledelig at loven ble vedtatt. Sør-Afrika vil være et «fyrtårn» på et kontinent hvor andre land går i motsatt politisk retning. Likevel er nok homofil frigjøring mest en realitet for den rikere overklassen i Sør-Afrika, tror Urfjell.

NORSKE HOMOLØFTER

«Regjeringen vil være dristig i utviklingspolitikken. Norge skal være et land som sier fra der andre tier. Norge skal våge å ta opp likestilling, tabuer omkring hiv og aids og rettigheter for lesbiske og homofile. Norge vil være en konsekvent forsvarer av menneskerettighetene.»

St.prp. nr. 1 (statsbudsjettet) - 2006-2007.

Han mener at de fattigste fremdeles vil måtte kjempe mot sterk diskriminering i lokalsamfunnet. Men nå har de i hvert fall en formell beskyttelse i loven.

«En selvfølge.» – At afrikanske land aksepterer homofile, burde være en selvfølge, akkurat som kvinners rett til fri abort. Men veien er lang å gå fordi det er et verdispørsmål. Homofobe holdninger er også utbredt i Latin-Amerika, sier Urfjell.

Han avviser imidlertid at aksept av homofili kun er et vestlig kulturfenomen.

– Flere land i Asia, som for eksempel Thailand, har historisk hatt en meget liberal holdning til homofili, påpeker Urfjell.

Og han viser til de holdningsendringene som har skjedd i vårt eget land over kort tid. I 1972 forbød norsk lov fremdeles homofili.

At flertallet i Sør-Afrika og ANCs opposisjonspartier er imot den nye loven, mener Urfjell at landets myndigheter må ta ansvar for. Og han vil ikke si seg enig i at loven med dette er «prakket» på et motvillig flertall.

– På kort tid har partnerskapsloven blitt akseptert i Norge. Og det finnes ingen politiker som ville finne på å kriminalisere homofili i dag, sier Urfjell.

Også i kampen mot aids er det viktig for regjeringen å drive holdningsendrende arbeid. I FNs posisjonsnotat om aids for 2006, understrekes det at åpenhet rundt «tabubelagte» grupper som homofile er avgjørende. ■

Sørafrikanske homofile i kø for å gifte seg

JOHANNESBURG (b-a): I Sør-Afrika vil november 2006 bli husket som en måned som ga en rekke gjennombrudd for homofiles rettigheter.

SEKSUELLE MINORITETER

■ I SØR-AFRIKA: WILSON JOHWA

Det begynte med at høyesterett i en dom 23. november fastslo at homofile partnere kan arve hverandre. Så, bare én uke etter, signerte regjeringen en ny lov som gjør det mulig for homofile par å gifte seg eller å inngå partnerskap.

Den nye loven er et resultat av at Høyesterett i fjor avgjorde at Sør-Afrikas lov om giftermål var grunnlovsstridig, fordi den ikke anerkjente homofiles rettigheter. Høyesterett beordret staten til å vedta en ny lov innen 1. desember 2006.

Fordommer. Selv om man nå har fått en ny lov og selv om tiden etter frigjøringen har vært preget av økende toleranse, spør mange seg om i hvilken grad det er mulig å fjerne sørafrikaneres kulturelle og religiøse fordommene mot homofile. Det dreier seg nemlig om fordommer som er svært utbredte i Sør-Afrika.

Ibrahim Fakir, som er forsker ved Center for Policy Studies i Johannesburg, mener den nye loven viser at ANC fortsetter med sin liberale og progressive politikk. Det er en politikk som blant annet har gitt kvinner økt rett til abort og som har medført at dødsstraff ikke er blitt innført, til tross for at flertallet trolig er mot liberale abortregler og for dødsstraff.

– ANC er der for å vise lederskap selv om samfunnet ikke er rede for det de gjør ennå, sier Fakir.

Utbredt motstand. Selv om det foreløpig ikke har kommet høylydte protester mot loven som tillater at homofile gifter seg, er det liten tvil om at mange er motstandere av den.

> **77 Vi kommer til å feire at vi har fått de samme rettighetene som andre.**
>
> **Loanna**, lesbisk sørafrikaner.

Da loven ble debattert i parlamentet, var alle opposisjonspartiene svært kritiske. Også svarte og hvite kirkesamfunn har i fellesskap gått ut mot loven.

– Det står ikke noe sted i bibelen at en mann kan gifte seg med en mann. De homofile har rettigheter, men deres rettigheter står ikke over Gud, sier Thobeka Zondi, som er prest i den sionistiske kristne kirke.

For Loanna, som har bodd sammen med sin lesbiske partner Eppie i fire år, er den nye loven betryggende.

– Jeg tror ikke på ekteskapet, men vi kommer trolig til å feire at vi har fått de samme rettighetene som andre, sier hun og fortsetter:

– Jeg er veldig imponert over hvordan regjeringen har klart å kvitte seg med sin uvitenhet og sine fordommer mot homofile.

Sårbar. Flere organisasjoner for homofile rapporterer at det vil bli en rekke bryllup i løpet av våren. Men par som ønsker å gifte seg i henhold til sin tro, må trolig vente til prester, imamer og rabbinere er blitt testet i sine kunnskaper om loven.

Selv om loven må regnes som en stor seier for de som kjemper for homofiles rettigheter, er det en paragraf i loven som skaper bekymring. Denne paragrafen åpner for at geistlige kan nekte å følge loven hvis den går mot deres samvittighet. Fikile Vilakazi i organisasjonen Out, som jobber for seksuelle minoriteters rettigheter, er bekymret over denne paragrafen.

– Dette betyr at loven fortsatt er sårbar og fortsatt kan bli forsøkt endret, sier hun. ■

Wilson Johwa er zimbabwisk journalist og bosatt i Johannesburg, Sør-Afrika.

I november vedtok Sør-Afrika en ny lov som tillater homofile å inngå ekteskap. Det lesbiske paret **Bathini Dambuza** (til venstre) og **Lindiwe Radebe** er ett av mange par som nå ønsker å gifte seg. FOTO: DENNIS FARREL/SCANPIX

Livstruende levebrød

– Mitt liv er slik at jeg kan dø hver eneste dag, sier korrupsjonskriger Nuhu Ribadu.

ANTI-KORRUPSJON

■ MARTA CAMILLA WRIGHT

Han leder antikorrupsjonsarbeidet i Nigeria, ett av verdens mest korrupte land. Han er med i et ekspert-nettverk av korrupsjonsjegere organisert av UD, og var nylig i Norge i forbindelse med lanseringen av UDs nye antikorrupsjonsprosjekt.

– Jeg kaller det en krig. Ansatte hos oss er blitt drept. Men det nytter ikke å gi etter for frykt. Da har man tapt.

Store fisker. – Det er de korrupte lederne som er årsaken til Afrikas underutvikling, sier Ribadu.

– Vi mener også at det har størst samfunnseffekt å ta de store fiskene.

Ifølge økokrimkommisjonen (EFCC), som ledes av Ribadu, har man siden etableringen i 2003 arrestert 5000 mennesker og ført 120 saker i retten. Blant dem er tidligere ministre, guvernører, senatorer, og nå er det rettet anklager også mot visepresidenten Atiku Abubakar.

På spørsmål om kommisjonen går etter den politiske opposisjonen mer enn makt-eliten, sier Ribadu at man alltid vil møte slike anklager i dette arbeidet, men at EFCC bestreber seg på å være nøytrale og uavhengige.

– Vi gjør dette fordi vi vil endre noe, sier Ribadu.

Ikke kultur. Han ser ikke korrupsjon som en del av kulturen. Derimot mener han at korrupsjon oppstår fordi man mangler godt styresett, med andre ord når man ikke har et velfungerende statsapparat og et aktivt sivilsamfunn.

– I vestlige land er det også korrupsjon, bare i mindre grad. Det er fordi lovstridige handlinger blir slått ned på. Hvis dette får muligheten til å skje i afrikanske land, vil korrupsjon tape i omfang.

For å nå dit trenger fattige land hjelp fra vestlige land, særlig med å føre penger tilbake til afrikanske land og unngå at stjålne penger forsvinner i skatteparadisene. (Se også egen sak om skatteparadiser s. 22 og 23).

– Videre kan vesten oppmuntre de landene som prøver å gjøre noe med korrupsjon, støtte anti-korrupsjonsprogrammer og ikke gi opp selv om utviklingen ikke går så fort i retning av vestlig standard.

Privat sektor har også en viktig rolle.

– De store multinasjonale selskapene må ikke tillate korrupsjon. De må ha samme standard både hjemme og ute. Dessuten bør det tas sosialt ansvar i landene de jobber i.

Nøkkelen. Bekjempelse av korrupsjon er ifølge Ribadu nøkkelen til økt levestandard.

– Man kan ikke begynne med å si at man vil utrydde fattigdom. Man må begynne med å bekjempe korrupsjon og utvikle godt styresett. Først da vil man redusere fattigdommen i verden. ■

Nuhu Ribadu besøkte Oslo under lanseringen av UDs anti-korrupsjonskampanje.

Ny norsk satsing mot korrupsjon

■ MARTA CAMILLA WRIGHT

Regjeringen vil sette bekjempelse av korrupsjon på den internasjonale dagsorden og gjøre det til et hovedsatsningsområde i utviklingssamarbeidet.

– Korrupsjon er tyveri fra de fattigste til en liten, rik og mektig elite. Dette har enorme konsekvenser, ikke bare for den enkelte, men for muligheten spesielt de fattige landene har for å utvikle seg økonomisk og sosialt.

Lansering. Utviklingsminister Erik Solheim lanserte tirsdag 5. desember Utenriksdepartementets nye antikorrupsjonsprosjekt sammen med finansminister Kristin Halvorsen, statssekretær i Justisdepartementet Anne Rygh Pedersen, spesialrådgiver i Norad Eva Joly, førstestatsadvokat i Økokrim Morten Eriksen og den nigerianske eksperten Nuhu Ribadu.

Prosjektet er et samarbeid mellom ulike departementer. Solheim sa at regjeringen ønsker å bidra til å heve temaet opp på toppnivå internasjonalt. Helt konkret er det særlig skatteparadisene man vil til livs. Prosjektet har i tillegg to hovedfokus. For det første vil man se på egne rutiner og kompetanse.

Øker støtten. Dernest vil man støtte fattige land i kampen mot korrupsjon.

– Folk i Norge skal kunne føle seg helt trygge på at bistanden når frem til de som trenger den, sa Solheim.

– Hvilke konsekvenser får dette ellers for norsk bistand?

– Norge skal være ledende i antikorrupsjonsarbeid i land der vi bidrar til generell budsjettstøtte. Vi forutsetter at ambassadene setter søkelys på korrupsjon, sier han.

Ifølge Solheim vil dette bety en økning i støtten til antikorrupsjonstiltak. Erik Solheims første sjanse til å sette korrupsjon på dagsorden internasjonalt, er på en konferanse om FN-konvensjonen mot korrupsjon i Amman 13. desember. ■

Verdensbanken har endret kurs

…men fortsatt stilles det krav om privatisering i mange land

VERDENSBANKEN OG IMF

På flere viktige områder har Verdensbanken og Det internasjonale valutafondet (IMF) endret kurs. Det lukter ikke lenger bare liberalistisk høyrepolitikk, mener forskere som har gransket de internasjonale finansinstitusjonene på oppdrag fra utviklingsminister Erik Solheim.

■ GUNNAR ZACHRISEN

Samtidig har forskerne funnet en rekke eksempler – fra blant annet prosjektdokumenter – på at Verdensbanken og IMF fortsatt stiller strenge krav til regjeringer i utviklingsland. Krav som ofte er stikk i strid med rådende norsk utviklingspolitikk.

«Norsk bistand skal ikke gå til programmer som fremmer liberalisering og privatisering», het det i de tre rødgrønne partienes regjeringserklæring fra Soria Moria 13. oktober 2005. Dette var blant de nye bistandspolitiske signalene sammenlignet med Bondevik-regjeringen.

Få måneder senere inviterte utviklingsministeren uavhengige forskere fra tre institusjoner til å utrede hvor kåte Verdensbanken og IMF egentlig er på privatisering og liberalisering. Og nå foreligger altså svaret.

«Et snevert fokus på privatisering og liberalisering er blitt erstattet av et bredere syn i forhold til institusjonelle reformer og komplementære politiske strategier. Dagsorden har imidlertid endret seg mer hva gjelder sosial sektor og offentlig tjeneste-reform enn i forhold til handel, hvor hovedgrepet fortsatt er i retning liberalisering», skriver forskerne.

Benedicte Bull, seniorforsker ved Senter for utvikling og miljø, Universitetet i Oslo.

De mener samtidig at kursendringen er tydeligere hos Verdensbanken enn hos IMF.

Mindre vanlig. – Privatisering og liberalisering er fortsatt inkludert som betingelser ved låneopptak i Verdensbanken og IMF, men det er mindre vanlig enn før, sier seniorforsker Benedicte Bull ved Senter for utvikling og miljø, Universitetet i Oslo. Hun er en av tre forfattere bak rapporten.

Hun viser også til at policy-rådgivningen som gjøres av IMFs og Verdensbankens eksperter har, endret seg. Det er nå større pragmatisme og noe mer fokus på komplementære politiske strategier. Særlig Verdensbanken legger mer vekt på institusjonsbygging og godt styresett. IMF på sin side ser noe snevrere på økonomisk styring.

Forskerne mener at de internasjonale finansinstitusjonene fortsatt utøver en betydelig innflytelse over sine samarbeidspartnere i fattige land. Dette skjer primært gjennom politisk rådgivning, og det er ofte slik at det ikke informeres om eller utredes politiske alternativer til privatisering og liberalisering.

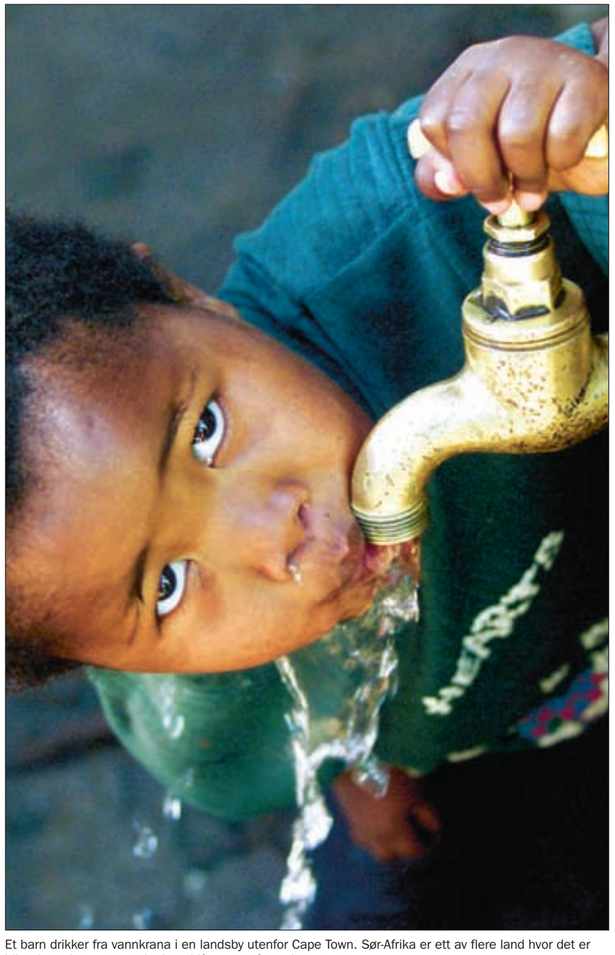

Et barn drikker fra vannkrana i en landsby utenfor Cape Town. Sør-Afrika er ett av flere land hvor det er blitt eksperimentert med privat drift av vannforsyningsnettet. SCANPIX/REUTERS/MIKE HUTCHINGS

> **Norsk bistand skal ikke gå til programmer som fremmer liberalisering og privatisering.**
>
> Soria Moria-erklæringen, 13. oktober 2005.

Mer enn halvparten. Selv om betingelser om privatisering og liberalisering er mindre vanlig i dagens IMF- og Verdensbank-programmer enn tidligere, finnes det fortsatt mange eksempler på «kondisjonalitet» (betingelser) i et betydelig antall programmer. I en kvantitativ gjennomgang av 40 IMF-programmer (Poverty Reduction and Growth Facility-programmer) ble det påvist at privatisering var en betingelse i mer enn halvparten av disse.

Denne betingelsen er også inkludert i tre av fire låneprogrammer som er undersøkt av forskerne.

Ved hjelp av samarbeidende forskere er det foretatt case-studier i Bangladesh, Uganda, Mosambik og Zambia. «I de tilfeller der privatisering er blitt inkludert som betingelse, har det ikke vært noen stor suksess verken i å påvirke valg av politikk eller i å sette den ut i livet», heter det i rapporten. Verdensbankens og IMFs rådgivning i ulike politiske prosesser har vist seg å være mer effektiv i forhold til å påvirke landene.

Svekket posisjon. Begreper som «nasjonalt eierskap» er blitt sentrale i de politiske retningslinjene for Verdensbanken og IMF de siste årene, men forskerne påviser flere svakheter ved den praktiske oppfølgingen av de nye retningslinjene.

– Det «nasjonale eierskapet» over reformprogrammer svekkes ved at det er svak deltakelse i beslutningsprosessene, og at landene er for avhengige av de internasjonale finansinstitusjonene og deres råd, sier Bull.

Mens det sivile samfunnet er blitt konsultert i noen grad i forbindelse med reformprosesser, spiller nasjonale parlamenter en helt marginal rolle i landenes økonomiske politikk.

I flere land er eierskapet ytterligere svekket ved at det har skjedd en samordning av holdninger og atferd på bistandsgiversiden. Dette mener forskerne kan redusere det politiske manøvreringsrommet for mottakerlandenes myndigheter og svekke deres forhandlingsposisjon.

Mest i Asia. Forskernes konklusjoner om privatisering og liberalisering varierer noe ut fra geografi og ut fra hvilke sektorer de har studert. Afrikanske land har i noe mindre grad enn andre regioner blitt utsatt for slike krav. I Asia har forskerne derimot gjenfunnet den type krav i sju av åtte PRGF-programmer.

I forhold til offentlige tjenester (som vei, vann og elektrisitet) legger Verdensbanken mindre vekt på eierskapsreform enn tidligere, og mer vekt på lover og regelverk for sektorene. Dette har trolig sammenheng med at Banken har innsett at tidligere reformforsøk ikke er blitt noen suksess. Ifølge rapporten bør fattigdomsfokuset betones sterkere både av Verdensbanken og av låntakerland i forbindelse med slike sektorreformer.

Handelsliberalisering. Forskerne mener at debatten om egenandeler for grunnutdanning og primærhelsetjeneste har endret tankegangen bak Verdensbankens politikk på sosial sektor. Verdensbanken, som tidligere ivret for innføring av brukerbetaling, anbefaler nå å fjerne egenandeler i form av skolepenger. På helsesektoren er politikk-endringene mindre tydelige, men oppmerksomheten om FNs Tusenårsmål har bidratt til en sterkere vektlegging av offentlige helsesystemer som kommer de fattige til gode.

Handel er den sektoren hvor kravene om liberalisering fremdeles lever i beste velgående, fastslår forskerne. Både Verdensbanken og IMF fremmer fortsatt handelsliberalisering og et eksportorientert næringsliv i de fattige landene – målsettinger som fortsetter å bli kritisert. «Nye økonomiske analyser har vist at selv om handelsliberalisering kanskje ikke skader de fattige, så vil det bare ha en moderat positiv virkning for de fattige, og relativ fattigdom og ulikhet kan øke. Handel kan derfor bli overdrevet som en strategi for å fremme fattigdomsreduksjon», skriver forskerne.

Det er Benedicte Bull (SUM), Alf Morten Jerve (Chr. Michelsens institutt) og Erlend Sigvaldsen (Nordic Consulting Group) som har hatt hovedansvaret for rapporten, mens lokale forskere i utviklingsland har bidratt med case-studier. ■

Zambia presset til privatisering

I fire landstudier har forskerne sett nærmere på hvordan de internasjonale finansinstitusjonene har fremmet krav om liberalisering og privatisering. Bare i ett av landene, Zambia, svarer forskerne et helt utvetydig ja på de internasjonale finansinstitusjonene har brukt betingelser knyttet til lån for å presse fram liberalisering og privatisering. Zambia ble på slutten av 1990-tallet presset til å privatisere koppergruvene Zambia Consolidated Copper Mines Ltd. (ZCCM). Senere ble låne- og reformprogrammet PRGF brukt til å presse fram liberalisering av den statlige banken ZNCB og det statlige energiverket ZESCO. ■

Les mer: www.bistandsaktuelt.com/Lesartikkel.asp?ID=3118

– For tidlig å trekke konklusjoner, mener Solheim

■ GUNNAR ZACHRISEN

Selv om rapporten påviser en rekke eksempler på krav om både privatisering og liberalisering, mener utviklingsminister Erik Solheim det ennå er for tidlig å si noe om eventuelle endringer i norsk politikk overfor Verdensbanken.

Han vil studere rapporten nøyere før han trekker sine konklusjoner, og rapporten er en av flere elementer i en slik vurdering.

– Konklusjonen er litt som forventet. Det er tatt mange skritt i riktig retning. Det er en drastisk reduksjon i kondisjonalitet. Men det er også mange krav, og det er variasjoner mellom finansinstitusjonene. Det er også betydelige variasjoner fra land til land, sier Solheim.

Samtidig understreker han at formålet bak kravet fra Soria Moria ligger fast, nemlig å hindre at finansinstitusjonene påtvinger landene privatisering og liberalisering. Dette er en agenda som regjeringen vil ta med seg i en dialog med både institusjonene og andre givere. ■

Erik Solheim.

FAKTA

■ Verdensbanken er blant de aller største mottakerne av norsk bistand, med 730 millioner kr årlig. Utviklingsbankene får 1,75 milliarder (8,5 %) av bistandsbudsjettet for 2007.

■ I Soria Moria-erklæringen tok regjeringspartiene til orde for en omfordeling av norsk bistand – fra Verdensbanken og over til FN. I tillegg sa regjeringspartiene et klart nei til å støtte programmer der det framkom krav om privatisering og liberalisering.

– Hold tilbake IDA-penger

– Rapporten slår klart fast at Verdensbanken fortsatt stiller krav som er på tvers av regjeringens Soria Moria-løfte. Da må regjeringen også ta konsekvensene og nekte utbetalinger til Verdensbanken, sier informasjonsansvarlig i Utviklingsfondet Christoffer Klyve (bildet).

Han viser til at Norge er bundet opp til tre-årige påfyllinger til Verdensbankens IDA-fond. Men tidspunktet ligger nå vel til rette for å true med tilbakeholdelse av penger, tilsvarende hva Storbritannia gjorde tidligere år. I februar skal Norge nemlig være med å diskutere en ny påfylling til Verdensbankens «myke fond» IDA.

Nettverksorganisasjoner som Jubilee South og Third World Network har stilt lignende krav om at bilaterale givere må holde tilbake støtten til Verdensbanken. ■

HVEM HVA HVOR I ALL VERDEN?

1. Hvem er dette?
2. Hva heter UDIs (Utlendingsdirektoratets) ny direktør?
3. Når ble Montenegro selvstendig republikk?
4. Hvem er Godfrey Mwampembwa?
5. Hva heter Afrikabankens president?
6. Hva er den engelske forkortelsen for FN-organet som Jan Egeland har ledet de siste tre årene?
7. I hvilket land ligger byen Kandahar?
8. I hvilket land er Bashar al-Assad president?
9. Hvilken idrett forbindes med V.J. Singh?
10. Hva er Ceuta og Melilla?
11. Hva heter den sittende presidenten i Madagaskar?
12. Hvor mange år det siden den internasjonale barneorganisasjonen Plan etablerte seg i Norge?
13. Hva betyr det spanske ordet «desayuno»?
14. I hvilket år ble Vestbredden og Gaza okkupert av Israel?
15. Hvilket norsk selskap har betydelige interesser i telekommunikasjonssektoren i Bangladesh?
16. Hvem vant nylig presidentvalget i DR Kongo?
17. Hvilken by ligger ved Table Mountain?
18. Hvilken internasjonal merkedag forbindes med 1. desember?
19. Må man være kristen for å jobbe i Kirkens Nødhjelp?
20. Hvilket vitamin har man fått for lite av hvis man rammes av skjørbuk?

Svarene finner du nederst på siden.

Spørrespalten er laget av **Ba-Musa Ceesay** og **Gunnar Zachrisen**

FEM EKSPERTNØTTER:

1. I hvilken periode satt Nelson Mandela fengslet på fangeøya Robben Island?
2. Hva heter myntenheten i Honduras?
3. Hva heter Norads danske direktør?
4. Hva er tilapia?
5. Hvilken dato skjedde revolusjonen på Cuba?

SVAR:

Alt rett: Les spørsmålene før svarene – ikke omvendt!

15-19: Verden trenger deg.

10-14: Du kan se framtiden lyst i møte.

5-9: Ikke så verst.

1-4: Din interesse for globale spørsmål er kanskje av ny dato?

0: Utenriksdepartementets aspirantkurs er kanskje ikke det du burde søke på i år?

SVAR PÅ EKSPERTNØTTER:

1. Den ugandiske opprørslederen Joseph Kony.
2. Ida Børresen.
3. 3. juni 2006
4. Tanzaniansk karikaturtegner fra den kenyanske avisen Daily Nation (som bl.a. tegner for Bistandsaktuelt).
5. Donald Kaberuka.
6. OCHA - Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (FNs koordineringsorgan for humanitære saker).
7. Afghanistan.
8. Syria.
9. Golf.
10. Spanske enklaver i Marokko.
11. President Marc Ravalomanana.
12. Ti år (1996).
13. Frokost.
14. 1967.
15. Telenor.
16. Joseph Kabila.
17. Cape Town.
18. Aidsdagen.
19. Nei, men man må respektere Kirkens Nødhjelps kristne syn.
20. C-vitamin.

Norfund i hardt vær om bruk av sydhavsøy

Krav om at selskapet sier nei til skatteparadiser som pengekanal

Få slutt på bruken av skatteparadiser. Det er budskapet fra anti-korrupsjonsbekjempere, stortingsopposisjonen og forskeren som i 2003 evaluerte Norfund. – Umulig i dag, sier Norfund.

I tillegg til å være et ferieparadis er Mauritius også ett av verdens mange skatteparadiser, hvor blant annet Norfund har registrert 70 prosent av sin fondsportefølje. Norske myndigheter går nå hardt ut mot skatteparadisene og vil jobbe internasjonalt for økt åpenhet. FOTO: SCANPIX/VG, MATTIS SANDBLAD

ØKONOMI

■ LIV RØHNEBÆK BJERGENE

Det statlige investeringsfondet Norfund har investert 70 prosent av sin fondsportefølje i det britiske forvaltningsselskapet Aureos. Dette er registrert i Mauritius – ett av mellom 40-50 land som står på OECDs liste over skatteparadiser. I 2003 ledet forskningsleder på FAFO, Bjørne Grimsrud, en evaluering av Norfunds virksomhet, på oppdrag fra Utenriksdepartementet.

– Vi konkluderte med at Norfund ikke bør operere i et skatteparadis – det vil si i land som Norge ikke har skatteavtale med. Det har vi ikke med Mauritius, sier Grimsrud.

Tre år etter er rådene ikke blitt tatt til følge. Etter avsløringer i Dagens Næringsliv kritiserer både opposisjonen på Stortinget og anti-korrupsjonsbekjempere fondets bruk av skatteparadiser som mellomstasjon for sine fondsinvesteringer.

Ifølge Grimsrud bruker Norfund skatteparadisene for sine fond – framfor å bidra til å bygge opp regional kompetanse ved å legge fondene til land som Sør-Afrika eller Kenya.

– Gjorde en dette, ville en kunne bidra til å bygge opp regionale investeringssentra innenfor vanlige økonomier, sier Grimsrud.

Han vektlegger at Norfunds viktigste utviklingsbidrag i utgangspunktet ikke er penger.

– Det viktigste er atferd – det å overføre god forretningspraksis til utviklingslandene, sier Grimsrud.

Inkonsekvent politikk. – Norge må ikke legitimere en praksis som er utviklingspolitisk uheldig, sier generalsekretær i Transparency International, Jan Borgen.

– At det er lønnsomt for Norfund å velge Mauritius, kan ikke være avgjørende når man vet hvor ufattelig stor skade skatteparadisene gjør på arbeidet mot korrupsjon og åpenhet. Norge kan ikke gjemme seg bak en dårlig internasjonal praksis for å investere i fond i skatteparadiser. Norfund bruker et for snevert lønnsomhetsbegrep, mener Borgen.

Han mener det må være et dilemma for utviklingsministeren når han sammen med finansminister Kristin Halvorsen går hardt ut mot de uheldige utslagene skatteparadis har for bekjempelse av korrupsjon, samtidig som det statlig eide Norfund har store deler av sin portefølje registrert i Mauritius.

– Det må få konsekvenser for Norfunds portefølje i Aureos, sier han.

ØKONOMI

– Norfund er jo ikke alene om å bruke Mauritius eller andre skatteparadiser som utgangspunkt for investeringer?

– Det gjør ikke saken bedre at også andre investeringsfond benytter skatteparadiser. Det finnes alternativer. Det er flott at Solheim og Halvorsen tar opp saken om skatteparadiser og ønsker å arbeide internasjonalt for å skape mer åpenhet. Men samtidig må praksisen til vårt eget Norfund revurderes, mener Borgen.

Må avvikles. Borgen får støtte fra Høyres nestleder, Per-Kristian Foss (bildet). Som medlem i Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité har han fulgt Norfund-saken nøye. Foss mener det vil være umulig for Norfunds nye ledelse å beholde praksisen med å registrere investeringsfond i Mauritius, samtidig som Utenriksdepartementet går hardt ut mot praksisen.

– Norfunds nye ledelse må innrette seg etter sin generalforsamling. Hvis Utenriksdepartementet og Solheim er imot skatteparadiser, må praksisen avvikles, sier Foss.

Han mener det bør stilles strengere krav til Norfund enn til andre investeringsfond.

– Som offentlig bistandsorgan må vi stille strengere krav til Norfund enn til andre investeringsfond. Jeg har vanskelig for å se bruk av skatteparadiser som et ledd i å investere i et MUL-land (minst utviklet land), sier Foss.

Den tidligere finansministeren stiller også spørsmålstegn ved lønnsomheten ved flere av Norfunds investeringer.

Riksrevisjonen vil nå se nærmere på Norfund, og opplyser til Bistandsaktuelt at en grundigere gjennomgang av Norfund er ventet neste høst.

Må endres internasjonalt. Kommunikasjonsdirektør i Norfund, Kjartan Stigen (bildet), tilbakeviser kritikken mot bruk av skatteparadiser.

– Selv om alle investeringene i et fond foregår i for eksempel Afrika, krever praktiske, juridiske hensyn at de blir lokalisert «offshore» i et såkalt skatteparadis. Dersom Norfund som eneste institusjon skulle utelukkes fra en slik organisering, ville det bli katastrofalt for Norfund. Vi ville blitt stilt overfor andre rammebetingelser enn våre søsterorganisasjoner – inkludert IFC/Verdensbanken – som benytter og krever en organisering med skatteparadiser som *mellomstasjon*. Et forbud vil begrense vår virksomhet, sier Stigen.

Han viser til at bruken av «offshore» destinasjoner som Mauritius kun gjelder selskapets fondsinvesteringer – dvs. om lag 20 prosent av Norfunds investeringer – og at hovedparten investeres direkte.

– Den dagen det er en alternativ måte å organisere slike investeringer på, vil vi være de første til bruke denne, sier Stigen, som understreker at det beste i så fall ville være om slike regler ble endret internasjonalt framfor å bli en del av et ensidig norsk tiltak.

Kommunikasjonsdirektøren forklarer hvordan Norfund ved etableringen av Aureos-fondet så på ulike alternativ for fondsdrift.

– Ulike modeller for fondsdrift ble vurdert, men vi konkluderte med at fondene måtte registreres i et såkalt skatteparadis. Dette for å sikre tilstrekkelig flyt i pengestrømmen og unngå valutaproblem. Mauritius har en oversiktelig lovgivning og god finansforvaltning som Det internasjonale pengefondet (IMF) går god for. Problemet med noen skatteparadiser er at man ikke kjenner pengestrømmene inn til disse, og at det ikke kan stilles krav til innsyn og om regnskap. Men i Aureos-fondet er denne pengestrømmen kjent, og selskapet på Mauritius leverer regnskap godkjent av internasjonal revisor.

– Ser du ikke noe problematisk ved å bruke skatteparadisene som base for investeringene?

– Jo, praksisen kan være betenkelig fordi den kan oppfattes som en støtte til skatteparadisene. Men da må man ha en felles internasjonal politikk som gir en alternativ måte å organisere slik investeringsvirksomhet på. I dag vil et eventuelt forbud redusere kapitalstrømmen til utviklingsland. Men skulle vi få en slik beskjed fra Utviklingsministeren, så vil vi selvsagt lojalt følge den.

Åpenhet som stikkord. I et brev til Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité 28. november skriver Erik Solheim (bildet) at «departementet er i dialog med Norfund om visse prinsipielle sider ved Norfunds virksomhet», og at han vil komme tilbake til Stortinget med en orientering når Norfund har fullført dette strategiarbeidet. På spørsmålet omkring bruken av skatteparadiser skriver Solheim at «det kan være grunn til å vurdere om Norfund skal ha klarere retningslinjer for hvor fondet kan ha virksomhet. Jeg forutsetter at selskapet vil gå nærmere inn på dette i utarbeidelsen og forankringen av sin strategi mot eier» og at han «forventer at Norfund holder seg innenfor de lover og regler som gjelder for sin virksomhet».

På direkte spørsmål fra Bistandsaktuelt om regjeringens felles kamp mot korrupsjon og bruk av skatteparadiser vil få konsekvenser for måten Norfund er organisert på, svarer Solheim:

– Skatteparadis er feil ord. Problemet er at de er «skjuleparadiser» – at det ikke er åpenhet rundt hvem som eier selskapet. Norfund investerer sammen med andre aktører, og kan derfor ikke ta avgjørelser alene. Men vi vil gjøre alt vi kan for å skape åpenhet i systemet, sier Solheim, som forteller at han nå vil bruke et par måneder på å se nærmere på Norfund og deres virksomhet. ■

NORFUND

■ Norfund ble opprettet av Stortinget i 1997. Det statlige investeringsfond er underlagt Utenriksdepartementet. Fondet skal bidra til fattigdomsreduksjon og bærekraftig utvikling i utviklingsland ved å skape lønnsomme arbeidsplasser.

■ Dagens Næringsliv har gjennom flere avisartikler omtalt uroen internt i Norfund, hvor det har vært intern strid om investeringer, uro omkring avgåtte administrerende direktør **Per Emil Lindøes** lederstil, samt misnøye med at Norfunds styre valgte å ikke ta hensyn til en rapport fra Ernst & Young som omtalte kritikkverdige forhold ved organisasjonen. Lindøe gikk av som leder for Norfund i september, og ny administrerende direktør er **Kjell Roland**.

■ Avsløringene omkring Norfund har skapt debatt om investeringsfondenes bruk av skatteparadiser. Ifølge førstestatsadvokat **Morten Eriksen** i Økokrim tappes utviklingslandene årlig for minst 50 milliarder dollar gjennom ulike former for skatteflukt og økonomisk kriminalitet. Skatteparadisene er en viktig brikke i denne tappingen.

Kristin Clemet blir ny styreleder i Norfund

ØKONOMI

■ LIV RØHNEBÆK BJERGENE

Styreleder i Norfund, Einar Steensnæs, meddelte sammen med utviklingsminister Erik Solheim fredag 8. desember at styret går av.

– Det er etter min mening en klok beslutning fordi det nå er viktig å få ro i Norfund. I dette ligger det ingen kritikk av styret, sa Solheim.

Tidligere utdanningsminister Kristin Clemet (H) blir ny styreleder. Det gamle styret vil fungere fram til årsskiftet, da det nye styret skal være på plass.

Tilbakeviste feil. På et møte med pressen i Utenriksdepartementet la Steensnæs vekt på hvordan Dagens Næringsliv i sin dekning etter styrets mening har blandet sammen vern av varslere og en personalsak i Norfund.

– Styret har hele tiden vært bevisst på at varslingsinstrumentet har krav på særlig beskyttelse. Derfor har også varsleren fått klar støtte fra styrelederen fra første dag han gikk ut med sitt notat.

Den avtroppende styrelederen tilbakeviste også påstandene i DN om at Norfund har tapt 300 millioner kroner.

– Dette er feil. Norfunds regnskaper er godkjent av statsautorisert revisor og har passert Riksrevisjonen uten merknader. Regnskapene viser et tap på 56 millioner kroner – inklusive valutatap.

Krass kritikk på kladd. På spørsmål til Steensnæs om han i ettertid kunne se noe styret burde ha gjort annerledes, svarte han:

– Vår informasjon til utviklingsministeren kunne kanskje ha vært fyldigere, hvor vi i større grad redegjorde for en prosess.

> **Vår informasjon til utviklingsministeren kunne kanskje ha vært fyldigere, hvor vi i større grad redegjorde for en prosess.**
>
> **Einar Steensnæs**, avtroppende styreleder i Norfund.

– Det har vært uenighet mellom styret og meg om hvilken informasjon som burde ha vært gitt. Men nå har vi et nytt styre som kan se framover, sa Solheim.

I et notat fra utviklingsministeren til Steensnæs, referert i Dagens Næringsliv 8. desember, er Solheim svært krass i sin kritikk av styrelederen. Der beskyldes Steensnæs for å ha holdt tilbake informasjon, og for ikke å ha sett koblingen mellom en personalsak og varslingsnotatet – ettersom én av de fire personalsakene også gjaldt selve varsleren. Solheim skriver videre at «Steensnæs gir en lite betryggende framstilling av situasjonen i selskapet de måneder tidligere adm. dir (Per Emil Lindøe red.anm) fikk fortsette i sin stilling, der det ikke kan utelukkes at han har benyttet sin stilling til å straffe varslerne».

– Notatet referert i DN var en kladd. Jeg har endret formuleringer etter det. Det er ikke kladden som avgjør, men den ferdige versjonen, sa Solheim. ■

Kristin Clemet kommer inn som styreleder i Norfund, mens **Einar Steensnæs** går ut. Her er de to fotografert sammen under feieringen av Steensnæs 60-årsdag. FOTO: SCANPIX, ERLEND AAS

økonominotiser

Oppsiktsvekkende vannfunn i Tanzania

En norsk hydrolog og det Stavanger-baserte selskapet Agwa har funnet et enormt, dyptliggende grunnvannsmagasin i Tanzania. Vannmengden anslås foreløpig til minst seks ganger Mjøsa.

– Dette er en pandoras eske av muligheter, sier Fridtjov Ruden, hydreolog ved Insitutt for vannforskning (Niva) og hovedpersonen bak vannfunnet i Tanzania. Ruden har utviklet et konsept om å bruke oljeteknologi for å finne vann.

Nå håper han at norsk oljekunnskap for å finne vann kan bli en eksportartikkel. (Se også debattinnlegg i www.bistandsaktuelt.no/forum)

Afrikansk energikrise

Ifølge Verdensbanken vil om lag 60 prosent av Afrika sør for Sahara ikke ha adgang til elektrisitet innen 2020.

– Det vi ser er en energikrise, sier Jamal Saghir (bildet), direktør for vann og energi i Verdensbanken.

Han mener at dårlig planlegging, dårlig ledelse og naturkatastrofer har økt gapet mellom etterspørsel og elektrisitetstilgang.

– Afrika ligger ikke bare etter andre regioner. De siste årene har gapet økt, sier Saghir.

Som et eksempel på hvor alvorlig problemet er, vises det til en rapport fra Tanzanias Economic and Social Research Foundation. Den slår fast at kraftkapasiteten må dobles i løpet av de neste ti årene. Nigeria har bare en tidel av behovet. I Ghana, Uganda og Zimbabwe har rasjoneringer blitt hverdagskost for befolkningen. Ifølge Saghir bør de 2 milliarder dollarene som energisektoren årlig mottar i støtte fra internasjonale institusjoner dobles dersom en skal tilgangen til elektrisitet skal økes med 35 prosent innen 2015.

Rekordhøye priser på platina

Rykter om at markedet for platina skal åpnes opp slik at forhandlere skal kunne spekulere på pris, har ført til rekordhøye priser på edelmetallet platina. Den tidligere rekorden på 1240 dollar per troy pund (britisk vektsystem for mynt og edle metaller) satt i mai i år, steg nylig til 1402 dollar.

Platina er nøkkelkomponent i blant annet bilmotorer. Etterspørselen er i dag høyere enn produksjonen, noe som har ført til prisøkning på 50 prosent bare det siste året. Russland og Sør-Afrika er to av de største produsentene av platina.

Kompensasjon til hvite farmere i Zimbabwe

Myndighetene i Zimbabwe har tilbudt over 1000 hvite farmere kompensasjon for land som ble konfiskert etter ordre fra president Robert Mugabe.

Øverste embetsmann for landbruksmyndighetene i Zimbabwe, Ngoni Masoka, kunngjorde i midten av november i den statlige avisen The Herald at farmere som var blitt fratatt jorda si, kunne kontakte departementet for Lands, Land Reform og Resettlement. Masoka sa imidlertid ikke noe om hvorvidt kompensasjonen ville bli gitt i henhold til markedspris, om utstyr som fulgte med gården da den ble konfiskert skulle regnes med og om de hvite farmerne skal få igjen de kostnadene de har brukt på å utvikle gårdene.

Mange av de hvite farmerne har forlatt Zimbabwe til fordel for nabolandene Zambia, Mosambik, Sør-Afrika i tillegg til Nigeria. Mugabe har konfiskert jorda til minst 4000 hvite farmere i Zimbabwe.

månedens økonomi-statistikk

REKORDBISTAND, MEN IKKE TIL AFRIKA

Ferske tall fra OECD viser at verdens bistand nådde rekordhøye 106 milliarder dollar i 2005. Men ser man bort fra de ekstraordinære summene som skyldes tsunamien og gjeldslette til Irak og Nigeria, er bildet et annet. Bistand til Afrika sør for Sahara (Nigeria unntatt) falt med 2,1 prosent fra 2004 til 2005.

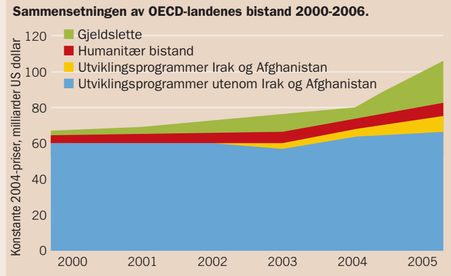

De mest utsatte faller utenfor

Av Ann-Kristin Vervik

VOLD MOT BARN

:KRONIKK

Kronikker i Bistandsaktuelt kan sendes lrb@norad.no. Teksten bør ikke overstige 9000 tegn inkl. mellomrom. Legg ved bilde av artikkelforfatter. På grunn av stor pågang kan ikke alle kronikker regne med å komme på trykk.

En ny studie viser hvordan frivillige organisasjoner bør arbeide med de fattigste, mest utsatte og ekskluderte barna. Rapporten avdekker alvorlige mangler i forhold til hvordan sektoren så langt har jobbet med de mest marginaliserte gruppene.

Studien er gjennomført på oppdrag for Plan og ble lansert i New York 11. oktober. I rapporten konkluderer forskerne med at organisasjoner som har fokusert på spesielt utsatte barn, i stor grad har arbeidet med gruppene gatebarn, barn rammet av konflikt og barnearbeidere. Et betydelig antall «usynlige» barn, som for eksempel funksjonshemmede og mindreårige hushjelper, er blitt oversett. Den store gruppen barn som utsettes for vold i hjemmet, har fått skremmende liten oppmerksomhet fra alle aktører, inkludert bistandssektoren. I forbindelse med studien kunne representanter for barneparlamentet i Dehli for eksempel fortelle at «det er svært vanskelig for barn, spesielt jenter, som blir utnyttet mentalt og fysisk i hjemmet å fortelle om dette og å utvikle seg. De mangler selvtillit og begynner å hate seg selv». De forblir med andre ord passive og lydige innenfor husets fire vegger.

Den store gruppen barn som utsettes for vold i hjemmet, har fått skremmende liten oppmerksomhet fra alle aktører, inkludert bistandssektoren.

Det er viktig å ta vare på de gode erfaringene vi har fra arbeidet med spesifikke grupper barn, men i tillegg er det en voksende enighet om at sektoren har behov for en mer helhetlig tilnærming til marginaliserte barn, spesielt i forhold til preventive tiltak. Studien har derfor tatt for seg et vidt spekter av vanskelige situasjoner som barn befinner seg i verden over. Hovedfokus er barn med funksjonshemming, gatebarn, arbeidende barn, barns situasjon etter væpnede konflikter, barneledede husholdninger og barn som er utsatt for ulike former for vold og misbruk.

Det er de mest synlige blant de utsatte barna som får hjelp – mange andre grupper faller utenfor, slår Plan-rapporten om vold mot barn fast. (Den nepalske jenta på bildet har ingen forbindelse med studien).

ILLUSTRASJONSFOTO: GMB AKASH

Forskjellene mellom barn i og mellom land øker. Globalisering, urbanisering, dårlig styresett, konflikt, forverring av miljøet og hiv/aids-pandemien er blant de mest relevante årsakene. Vi ser at fattigdom og mangel på muligheter og tjenester forverres blant marginaliserte grupper. Vietnam er et eksempel på at sterk økonomisk vekst ikke nødvendigvis reduserer fattigdommen i *hele* befolkningen. Barn tilhørende etniske minoriteter blir diskriminert og nyter ikke godt av den generelle utviklingen. Deres rett til tilstrekkelig mat, vann, helse, utdanning og likeverd blir verken respektert, beskyttet eller oppfylt.

Det er vanskelig å anslå hvor mange barn som faktisk lever i de fattigste og mest vanskelige situasjonene. Det skyldes problemer med å definere hvem de er. Det er rett og slett umulig å lage en fasit på hvem som skal regnes som marginaliserte barn fordi situasjonen endres over tid og varierer fra sted til sted. Mange barn tilhører heller ikke bare én, men mange kategorier samtidig.

Et eksempel kan hentes fra Nepal, der noen gutter fra et mottak i Kathmandu (under 13 år) skulle tegne situasjoner fra livet sitt fram til nå. Felles temaer for mange av dem var at de forlot hjemmet sitt på grunn av misbruk, og at de senere ble utsatt for vold fra politi, eldre barn og voksne på gata. Flere av dem var involvert i barnearbeid og var i konflikt med loven. Disse guttene ville det med andre ord ha vært umulig å kategorisere i en bestemt gruppe.

UNICEF antar at 674 millioner barn lever i ekstrem fattigdom. De er dermed totalt ekskludert fra en rekke muligheter og tjenester, og løper en alvorlig risiko for å bli utsatt for vold, misbruk og utnytting. Plans konsultasjoner med barn avslører at ulike former for vold er en del av hverdagen for de fleste barna i de fattigste lokalsamfunn. I tillegg vil dødsfall eller atskillelse fra foreldrene utsette barna for ytterligere risiko. Barns rettigheter er udelelige og avhengige av hverandre. Studien gir et svært tydelig bilde av hvordan brudd på bare noen få «enkeltrettigheter» fører til at hele Barnekonvensjonen brytes.

En helhetlig og integrert tilnærming til arbeid med barn som lever i de fattigste og vanskeligste situasjoner, må baseres på analyser av beskyttelses- og risikofaktorer i ulike kontekster. Hvorfor ender barn opp i slike situasjoner, og hva er deres egne perspektiver og erfaringer?

Barns deltagelse må integreres i alle stadier av et program. Som en del av denne studien ble 29 grupper av barn i åtte forskjellige land blant annet spurt om å svare på følgende spørsmål:

Hva gjør livet godt for barn?@b:

Gjennomgående ga barna følgende svar: de ønsker seg et kjærlig hjem der gutter og jenter behandles likt, og har foreldre som er gode rollemodeller og rause med ros og gode råd. Foreldrene bør ha jobb, familien må ha noe å spise, barna må kunne gå på en god skole, få støtte fra jevnaldrede og de ønsker å være deltakere i et lokalsamfunn der barn og unge kan møtes og bli respektert og lyttet til.

Hva gjør livet vanskelig for barn?

Barna svarte: å bli diskriminert, det vil for eksempel si at jenter blir behandlet dårligere enn gutter og at barn med funksjonshemminger blir neglisjert. Skadelig tradisjonell praksis som tidlig ekteskap, og at de utsettes for aggresjon og vold i hjemmet, i skolen eller i lokalsamfunnet, er andre problemer de nevner. Arbeidsledige foreldre og mangel på eiendom, sykdom i familien, dødsfall eller atskillelse fra foreldrene, mangel på støtte og oppmuntring fra hjem eller lokalsamfunn og mangel på god skolegang opplevES også som vanskelig.

Barn er selvstendige rettssubjekter, et perspektiv som ofte forsvinner når frivillige organisasjoner bruker en gruppetilnærming. Arbeid med barn i de vanskeligste situasjoner krever ofte et individuelt fokus, der tiltakene må baseres på å forstå det enkelte barns situasjon. En slik tilnærming innebærer ikke at barnet skal vurderes isolert fra miljøet rundt, det må også vurderes i en større kontekst som inkluderer familien, lokalsamfunnet og samfunnet for øvrig. Det er viktig at myndighetene og alle relevante aktører ansvarliggjøres etter de klare forpliktelsene de har gjennom Barnekonvensjonen. Foreldre er hovedansvarlig for barnas omsorg og beskyttelse i hjemmet, men de har også rett til støtte fra landets myndigheter. Uttalelsene fra barna i konsultasjonen overfor, illustrerer hvor viktig det er at også de voksnes menneskerettigheter blir realisert, slik som for eksempel retten til arbeid.

Umiddelbare behov må prioriteres av hensyn til overlevelse og maksimal utvikling, men vi må komme dit på en måte som styrker barna, er bærekraftig og som stimulerer de ansvarlige til å ta sine forpliktelser alvorlig. En bedring av livene til marginaliserte barn kan ikke utelukkende løses med utviklingsaktiviteter i lokalsamfunnet. For å klare en rettighetsbasert tilnærming må det etableres strukturer som støtter opp om realisering av barns rettigheter. Barnekonvensjonen er ratifisert i alle land, med unntak av USA og Somalia, men det store flertall land har fortsatt ikke tilstrekkelig lovbeskyttelse, håndhevelse av eksisterende lovgiving, institusjoner, handlingsplaner og nasjonale øremerkede budsjett til marginaliserte barn. Realisering av *alle* barns rettigheter krever koordinert arbeid på lokalt, nasjonalt og internasjonalt nivå. ■

Ann-Kristin Vervik er leder for rettighetsseksjonen i Plan Norge.

Hele rapporten kan leses her: www.violencestudy.org

Masai-leger inntar Zambia

Av Benedict Tembo

TANZANIA

Tradisjonell medisin blir stadig mer populært i Zambia. Antall naturmedisinere øker. Ikke bare zambiere, men også fra andre land. De mest synlige er utvilsomt masaier fra Tanzania og Kenya. Fortsatt er mange zambiere skeptiske til de høyreiste og fargerike naturlegene fra nord, men tilliten ser ut til å vokse.

I løpet av de siste tretti årene har masaienes livsstil gjennomgått store forandringer, men deres sterke sosiale tradisjoner og nedarvet kunnskap er beholdt. I de senere årene har mange valgt å bli naturmedisinere – basert på tradisjonell og ny kunnskap.

Naturmedisinerne selger legende urter i flere land, spesielt i Øst-Afrika, og sakte men sikkert har de også begynt å gjøre god butikk i Zambias mer urbane strøk. Medisinen selges på markeder og gatehjørner, men masaiene er nomadefolk og blir sjelden lenge på en plass.

Blant noen grupper i Zambia har de nye medisinmennene skapt uro. De mener utlendinger ikke kan ha medisinsk praksis uten nøye oppfølging.

Masaier praktiserer som naturmedisinere i stadig flere afrikanske land – som her i Zambia.

FOTO: MWANZO MILLINGA/MAJORITYWORLD

Naturmedisiner og masai Joseph Mengoru er i Zambia for å selge sin medisin, og ifølge ham er det ingen hemmelighet at de er der. De kom til Zambia i oktober, kontaktet Traditional Healers and Practitioners Association of Zambia (THPAZ) for registrering og for å få arbeidstillatelse. Mengoru og hans kollega har hele tiden jobbet lovlig, og har autorisasjon ut 2006.

– Vi har dokumentasjon fra Tanzanian Healers Association. Denne legger vi fram for forbundet her i Zambia for å bevise at vi faktisk er kvalifiserte personale, og at dette ikke er noe vi bare utgir oss for å være, sier Mengoru.

SETT FRA SØR

Benedict Tembo er redaktør i Zambia Daily Mail. Han har skrevet saken sammen med journalistene Christine Chisha og Felix Nkinke fra samme avis.

Mengoru er fra Arusha i Nord-Tanzania, og kan fortelle at det er mange der som er svære takknemlige etter å ha blitt friske etter deres behandling. Han forklarer at masaiene overfører kunnskapen om naturmedisin fra generasjon til generasjon.

„Vi er misfornøyd med at disse legene driver praksis uten offentlig godkjennelse.

Dr. Vongo, leder for Zambias naturmedisinere.

THPAZ-president Dr. Vongo bekrefter at de to arbeider lovlig, men sier at der er mange Masai naturmedisinere som ikke er registrert, og som derved risikerer å bli arrestert.

– Som organisasjon er vi ikke fornøy med at disse legene driver praksis uten offentlig godkjennelse. De bør kontakte oss ved ankomst og legge frem autorisasjonsdokumenter fra deres hjemland. Vi gir dem den tillatelsen de trenger for å tilby sine tjenester her i landet, sier Dr. Vongo.

Helsemyndighetene i Zambia har vedtatt at masai-legene må betale K50 000 (80 kr) for å få denne tillatelsen. Mange av masai-legene, spesielt fra landsbyene, har ikke bevis for at de er tradisjonelle medisinere. Dr. Vongo og Dr. Menguro mener at de alle både bør og skal kunne dokumentere sin fagkunnskap, gjennom en instans opprettet for å registrere alle utøvere av naturmedisin.

Antallet masai-leger i Zambia øker på tross av språkbarrierer. I praksis er det ingen av de nye naturlegene som kan flytende engelsk, heller ingen av de zambiske språkene. Swahili er det eneste språket de fleste legene behersker – men i byer som Lusaka er det nesten ingen pasienter som forstår dette. Med leger som ikke forstår pasientens språk, og pasienter som ikke forstår legens, er det god grunn til å tvile på om korrekt medisin blir foreskrevet.

Joseph Mengoru er en av de få som kan engelsk relativt godt. Hans medisiner skal effektivt behandle overgangsalder, diabetes, tuberkulose, nyrefeil, tannverk, mage- og ryggproblemer, barnløshet, problemer med immunforsvaret og sterilitet. Medisinene hans koster mellom K24 000 og K70 000 (35 til 110 kr). Han er alltid å finne på Kulima Tover busstasjon

Det kan se det ut til at zambiere fortsatt kvier seg for å søke hjelp hos fremmede, men ifølge Mengoru er ikke dette helt korrekt. De pasientene som på gata nekter å søke hjelp fra masai-doktorene åpenlyst – ringer ham hjemme i Chaisa Township. Han mener det bare er et tidsspørsmål før zambiere virkelig vil sette pris på masaienes medisin. ■

:GADOS VERDEN

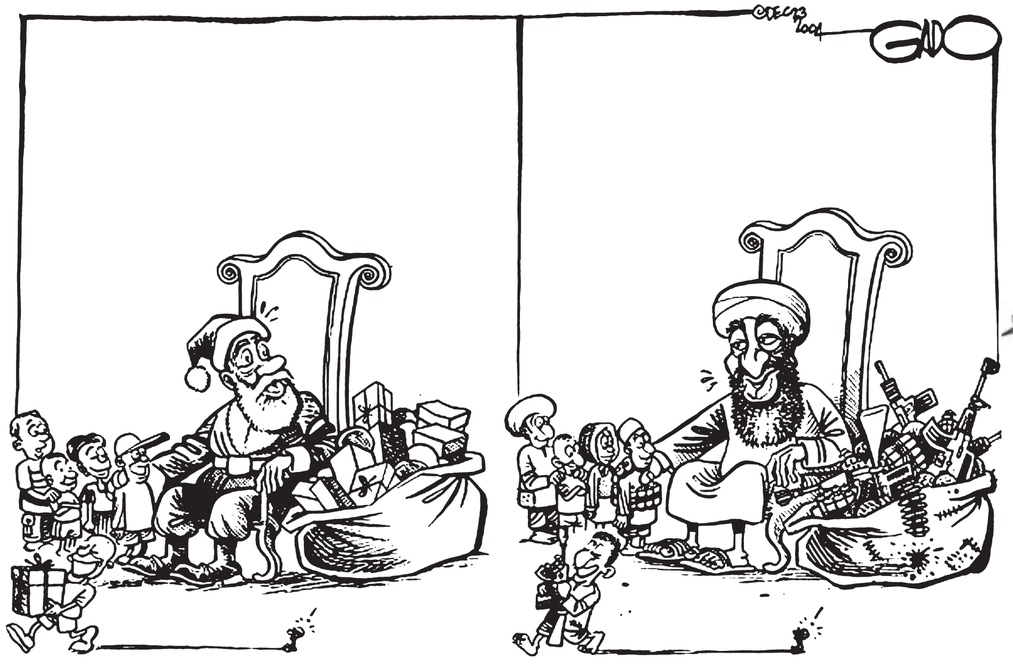

Tanzanianeren **Godfrey Mwampembwa**, bedre kjent som «Gado», er en av Afrikas mest profilerte karikaturtegnere. Han tegner blant annet for den uavhengige kenyanske avisen **Daily Nation**.

Livet etter krigene på Balkan

LITTERATUR

Det er ikke mange årene siden jeg satt i Lusaka og snakket med en lokal journalist. Da jeg fortalte at jeg skulle hjem dagen etter, sa han forskrekket: «Skal du til Europa!» Etter en bekreftelse ristet han på hodet og sa «Tør du det?». På spørsmål om hva han mente, svarte han: «Det er jo krig i Europa».

Det ga en påminnelse om hvor lite nyanserte vi ofte er når vi skal formidle nyheter fra all verdens kriser og konflikter. Krise i Somalia blir det samme som krise i hele Afrika – akkurat som krig på Balkan ble krig i hele Europa for min afrikanske kollega.

Også i rapportene fra slagmarken kan nyansene drukne i blodige bilder og rekken med tildekkende lik. Men bak bildene lever folk videre. Det er dette «Balkan» med tekst av Leif Magne Helgesen og foto av Per-Anders Rosenkvist handler om.

Hva skjer egentlig med menneskene etter at huset ditt er bombet sønder og sammen? Er det mulig å bygge opp igjen et lokalsamfunn der gamle naboer er blitt nye fiendebilder? Og hvor skjøre er forsøkene på en slags forsoning mellom kristne og muslimer når en krig slapp løs bitre følelser som var blitt holdt i sjakk i så mange tiår?

Forfatterne har oppsøkt mer enn alle sårene landskapet på Balkan bærer etter krig og ødeleggelse. De har vært ute etter sårene i menneskene. Gjennom flere portretter og miljøskildinger gir de et bilde av «livet som må gå sin gang». Vi blir invitert til klostre, til måltider, mange drammer, bryllup, folkefester og konserter. Men vi blir også vitner til blodhevn i Albania, de døde, de husløse og fattige. Bak både gleden og sorgen ligger noe sårt, noe tapt, noe som neppe kommer tilbake.

En særlig viktig del av boka tar opp sigøyneres situasjon – roma-folket. Folket som lever for sine festdager, for resten av livet består i å overleve. Dette folket uten land er blitt forfulgt så lenge noen kan huske, og led et smertelig tap i konsentrasjonsleirene under andre verdenskrig. Få ønsker dem velkommen på alvor. De venter fortsatt på en oppreisning.

Det er ikke alle tekstene i boka som griper denne leseren like mye. Skribenten Leif Magne Helgesen bruker den knappe formen, der det ikke er så mye plass til mer litterære tilnærminger eller de virkelig påtrengende beskrivelsene. Det er en ganske stillfarende tekst. Leseren blir ikke pådyttet opplevelser og møter med andre mennesker, men heller ført inn i dem. Noen med hell.

Men den virkelig store opplevelsen med boka er nok svart-hvitt bildene til Per-Anders Rosenkvist. De underbygger tekstene, men står også svært sterkt alene. De er en historie i seg selv. Frysningene, sinnet, apatien, varmen og smilet er det bildene som får fram. Bare de er verdt en titt på denne boka. ■

Tone Bratteli

bokanmeldelse

Leif Magne Helgesen og Per-Anders Rosenkvist:
Balkan.
Kulturhuset forlag, 2006

SOS-barnebyer

SOS-barnebyer gir foreldreløse og omsorgstrengede barn en familie og et trygt hjem, og vi hjelper dem med å forme sin egen fremtid. Vi forebygger at barn blir alene ved å styrke utsatte familier og bidra til lokalsamfunnets utvikling. SOS-barnebyer har mer enn 1700 prosjekter i 132 land over hele verden, og over 1 million barn og deres familier får daglig hjelp av organisasjonen. Stiftelsen SOS-barnebyer Norge er del av SOS-Kinderdorf International, og flere hundre tusen mennesker i Norge støtter SOS-barnebyers arbeid.

SOS-barnebyer søker etter PROGRAMKOORDINATOR

Vår Internasjonale programavdeling har ledig 100 % stilling som programkoordinator. Avdelingen følger opp de utviklingsprogrammer som SOS-barnebyer Norge finansierer i Afrika, Asia og Latin-Amerika.

Stillingen omfatter:
- Søknader og rapportering til NORAD og andre offentlige støttespillere
- Ansvar for oppfølging av utenlandsprosjekter. Innhenting og bearbeiding av informasjon fra prosjektene til bruk i rapporter og for markeds- og kommunikasjonsavdelingen i SOS-barnebyer.
- Kommunikasjon med SOS Kinderdorf International
- Behandling av henvendelser fra givere og internasjonale samarbeidspartnere
- Arbeid med utviklingsfaglig utredningsarbeid, analyse og strategi
- Noe reisevirksomhet må påregnes

Vi ønsker en person med:
- Relevant universitets-/høgskoleutdanning
- Utviklingsfaglig arbeidserfaring, med spesiell kunnskap om barns rettigheter og lokalsamfunnsutvikling
- Erfaring fra samarbeid med NORAD er en fordel og kunnskap om Norad en forutsetning
- Kunnskap om bistandsforvaltning og internasjonale organisasjoner, og erfaring fra arbeid i land i sør
- Fordel med erfaring fra organisasjonsarbeid i Norge
- Gode norskkunnskaper og god fremstillingsevne på engelsk
- God kjennskap til ulike IKT-verktøy

Språkkunnskaper i fransk og/eller spansk er en fordel. I tillegg er det ønskelig med god budsjettforståelse. Du må være utadvendt og ha evne til å arbeide under press, ha en strukturert arbeidsform, være løsningsorientert, selvstendig og ha gode samarbeidsevner. Vi oppfordrer menn til å søke.

Vi kan tilby:
- Spennende stilling i en dynamisk organisasjon
- Godt arbeidsmiljø
- God pensjons- og personalforsikringsordninger
- Lønn etter avtale

Tiltredelse snarest mulig. Eventuelle spørsmål om stillingen kan rettes til leder for programavdelingen, Berit Bakkane tlf. 22 47 92 82/934 87 173. Søknad med CV sendes fortrinnsvis på e-post til: anette.fredriksen@sos-barnebyer.no eller post til SOS-barnebyer v/Anette Fredriksen, Postboks 733 Sentrum, 0105 OSLO **innen 8. januar 2007**.

Strømmestiftelsen er en kristen utviklingsorganisasjon som arbeider med utdanning og mikrofinans i 17 land. Vi vet at milde gaver sjelden skaper bærekraftig utvikling. Vår visjon er derfor å utrydde fattigdom ved å hjelpe folk i gang. Vårt hovedkontor er i Kristiansand, og vi har regionkontorer i Peru, Mali, Uganda og på Sri Lanka. Strømmestiftelsen forvalter 131 millioner kroner i 2006 - bistandsmidler fra personlige givere, Norad, Utenriksdepartementet og næringslivet.

Strømme stiftelsen
www.strommestiftelsen.no

Vi søker en kompetent leder og teambygger til den ledige stillingen som

Generalsekretær

Tar du utfordringene som toppleder i et dynamisk og internasjonalt arbeidsmiljø i stadig utvikling? Identifiserer du deg med Strømmestiftelsens kristne verdigrunnlag?

Du bør søke stillingen hvis du
- har solid kompetanse og erfaring fra bistand og utviklingssamarbeid
- har evne til langsiktig strategisk tenkning og ferdigheter i relasjonsbygging nasjonalt og internasjonalt
- behersker skriftlig og muntlig ett av de skandinaviske språkene i tillegg til engelsk.

Som generalsekretær er du øverste administrative leder for Strømmestiftelsens aktiviteter og ansatte verden over, og du rapporterer til stiftelsens styre.
Strømmestiftelsen kan tilby spennende og krevende oppgaver. Betingelser etter avtale.

Nærmere opplysninger om stillingen fås hos Strømmestiftelsens styreleder,
Geir Magnus Nyborg, telefon 9970 3230.
Søknad og CV med referanser sendes vår eksterne rådgiver, **Heitmann PLUS AS**, Fred Olsensgate 3B, 0152 Oslo, post@heitmannplus.no innen **21. desember 2006**. Søknader og henvendelser vil bli behandlet konfidensielt. Mer informasjon finner du på **www.strommestiftelsen.no**

Vi hjelper folk i gang.

ULLEVÅL universitetssykehus

Ullevål er landets største universitetssykehus med vel 8500 ansatte og 1200 senger. Vi har mer enn 40000 innleggelser og nærmere 400000 polikliniske konsultasjoner årlig. Ullevål universitetssykehus HF er regionsykehus for Helse Øst, og har særlige forpliktelser innen forskning og undervisning. Hos oss vil du finne et variert og aktivt fagmiljø som gir deg gode muligheter i din karriereutvikling. Sykehuset har spisskompetanse innenfor en rekke fagfelt og er landets største traumesenter. Ullevål universitetssykehus er et røykfritt sykehus. For stillinger hvor det er pålagt ved lov med norsk autorisasjon, kreves fremleggelse av autorisasjonsdokument før tiltredelse.

Kontoret for internasjonalt samarbeid

Daglig leder

UUS nr. 06/11202. Lønn etter avtale.

Fast stilling. Det er nylig opprettet en enhet for Internasjonalt samarbeid ved UUS med ansettelse av en Internasjonal koordinator. Enheten er administrativt underlagt Forskningsdirektøren. Formålet er å koordinere og hjelpe helsepersonell ved sykehuset som har samarbeidsprosjekter med utviklingsland og land i Øst Europa. En vil satse på et nært samarbeid med sentrale myndigheter som NORAD, UD og Bistandsdepartementet når det gjelder målretting og finansiering av slike helseprosjekter. En har innledet et samarbeid med tilsvarende enheter ved Haukeland universitetssykehus i Bergen og UNN/UITØ i Tromsø.
Søker bør ha høyere samfunnsvitenskapelig utdanning eller tilsvarende. Det vil bli lagt vekt på bistandserfaring, helst fra arbeid og lengre tids opphold i utviklingsland, og erfaring fra arbeid med helserelaterte problemstillinger. Søker må beherske engelsk både skriftlig og muntlig, og kunnskap i andre språk vil bli vektlagt. Evne til samarbeid både nasjonalt og internasjonalt er viktig. Det blir utarbeidet instruks for stillingen.
2 referansepersoner bes oppgitt i søknaden. Personlig egnethet vektlegges.

Kontaktperson: Internasjonal koordinator, dr.med. Mons Lie, tlf. 22 11 91 91 / mob 901 14 887.

Søknad sendes: Personalavdelingen, Ullevål universitetssykehus, 0407 Oslo, innen 21.12.

Søknad sendes på www.ulleval.no

HELSE ØST

NYTT OM NAVN

Har du skiftet jobb? Kontakt redaksjonens Nytt om navn-medarbeider Fred Isaksen på e-post: nyttomnavn@akela.no eller på telefon 922 21 487.

Petter Eide (47) overtar som generalsekretær i CARE etter å ha vært generalsekretær i Amnesty i seks og et halvt år. Eide har hovedfag i sosialantropologi, samt lærerutdannelse og medieutdannelse. Eide har også bakgrunn fra politikken og har vært aktiv i miljøbevegelsen.

H.M. Kongen har utnevnt Beredskaps- og utenlandssjef **Halvor Fossum Lauritzsen**, til Ridder 1. klasse av Den Kongelige Norske St. Olavs Orden for hans humanitære innsats. Ordensrådet har i sin begrunnelse lagt vekt på hans uvurderlige og utrettelige innsats gjennom Røde Kors for å hindre og lindre menneskelige lidelser. Videre er det lagt vekt på at han ved å utnytte sine diplomatiske, analytiske og logistiske evner og sin beslutsomhet under stort arbeidspress, har gjort det mulig å redde mennesker i krigs- og katastrofeområder verden over.

Øyvind Eggen har avsluttet et vikariat som leder for Utenlandsavdelingen i Utviklingsfondet og jobber nå som selvstendig konsulent med hovedfokus på kvalitetssikring og resultatorientering av bistand, samt politikkutvikling og kommunikasjon om Nord/Sør-problematikk. Før vikariatet i Utviklingsfondet jobbet Eggen som journalist, forsker, konsulent og leder, og har erfaring fra bl.a landbruksutvikling og naturressursforvaltning, helse og HIV/AIDS, sivilsamfunnsorganisasjoners rolle, handel og bedrifters samfunnsansvar.

Christin Ormhaug er blitt tilsatt som doktorgradsstipendiat på Noragric, hvor hun skal skrive en avhandling om helsekonsekvenser av borgerkrig. Ormhaug har tidligere jobbet på Institutt for fredsforskning.

Trond Sæbø Skarpeteig (35) er tilsett som politisk rådgjevar på internasjonale spørsmål i Redd Barna. Skarpeteig er samfunnsgeograf, og skal arbeida med å styrkja Redd Barna som rettighetssorganisasjon og som barnepolitisk påverknadsaktør. Eitt viktig arbeidsfeltet blir økonomiske og politiske rammevilkår som fører til brot på rettane til barn. Han har tidlegare arbeidd i ma. Noregs Mållag og Det norske menneskerettighetsfond, og er leiar for menneskerettsorganisasjonen FIAN Noreg.

Elisabeth Rasmusson i Flyktninghjelpen er blitt utnevnt av FNs nødhjelpskoordinator Jan Egeland til nødhjelpskoordinator i Uganda. For første gang får dermed Norge en person som øverste sjef for det internasjonale humanitære arbeid i et gitt land. Dette er også første gang noen utenfra FN er utnevnt til en slik stilling. Som koordinator for hjelpearbeidet i Uganda vil hun ha ansvar for at FN og humanitære organisasjoner samarbeider slik at hjelpen blir mest mulig effektiv. Hun vil også måtte overvåke at rettighetene til sivile blir ivaretatt, samtidig som hun skal mobilisere ressurser og drive talsmannsarbeid. Gjennom de siste fem årene har hun ledet det omfattende arbeidet med kontinuerlig å kartlegge situasjonen for internt fordrevne personer verden over. Som leder i Flyktninghjelpens Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC) basert i Genève, har Rasmusson bidratt til å sette situasjonen for verdens 25 millioner internflyktninger på den internasjonale humanitære agenda. Rasmusson har tidligere jobbet i en rekke organisasjoner verden over. Hennes spesialkompetanse om internt fordrevne blir ekstra nyttig i Uganda. I det konfliktherjede landet er rundt to millioner mennesker blitt drevet på flukt i eget land.

Arne Nordahl (56) fra Bærum er valgt til viseformann i styret i Mission Aviation Fellowship International (MAFI) med hovedkontor i England. Han har bl.a. vært tidligere generalsekretær i Strømmestiftelsen, daglig leder i Ungdom i Oppdrag og President i MAF Europe. Den nyopprettede organisasjonen MAF International er verdens ledende aktør og flyselskap for misjons- og bistandsorganisasjoner med sine 130 fly i u-land. MAF International betjener ca 600 organisasjoner og kirker.

May Britt Aanundsen og **Egil Hagen** har blitt sendt ut for Tibetmisjonen for å jobbe med utdanningsrelaterte bistandsprosjekter i Nepal. May Britt Aanundsen arbeider med førskolelærerutdanning i Katmandu og Egil Hagen underviser i ingeniørfag ved Kathmandu University. De har tidligere vært utsendt for Tibetmisjonen og skal nå være ute for en treårsperiode. Hagen er utdannet ingeniør og er fra Sunnmøre. Aanundsen er utdannet lærer og er født og oppvokst på Sørlandet. I Norge er de bosatt i Kristiansandsområdet, nå bor de i Katmandu, Nepals hovedstad, sammen med barna **Mathias** og **Kaja**.

Svend Skjønsberg er tilbake som leder for Utenlandsavdelingen i Utviklingsfondet etter to års permisjon. I permisjonsperioden ledet han FN-sambandets Østlandssending i ett år, og ett år var han daglig leder på Steinerskolen på Nesodden utenfor Oslo.

Oddmund Køhn er ansatt som ny informasjonsleder i Misjonsalliansen med tiltredelse 1. desember. Køhn er utdannet journalist og har bred erfaring fra film og tv. Han har i flere år arbeidet med tegnspråkprogrammer, og jobbet som frilandsjournalist. Køhn kommer fra stillingen som informasjonsleder i Areopagos. I Misjonsalliansen har Køhn redaktøransvar for organisasjonens tilbakemeldingsblader, nettsider og profilering.

Tor Øivind Tanum er tilsatt som seniorrådgiver (vikar) i Avdeling for FN, Fred og Humanitære spørsmål i UD. Tanum kommer fra Regionalavdelingen i UD («Sudan teamet») og Norad.

Litt mer enn krig og katastrofer…

Er du opptatt av utviklingslandenes situasjon?
Er du interessert i å lese om den økonomiske og politiske utviklingen? Om de mange små skrittene for å unngå sult-katastrofer og krig? Nå har du muligheten.

✗ **JA**, jeg vil ha et gratis-abonnement på fagbladet Bistandsaktuelt.

Navn
Gate- og/eller leilighetsadresse (etasje og leilighetsnummer, hvis mulig)
Postboks
Postnummer Poststed

NB! Vennligst oppgi gate-/leilighets- og evnt. postboksadresse. Hoveddelen av opplaget distribueres med avisbud.

Du kan også tegne abonnement direkte på www.bistandsaktuelt.no

PORTO

bistandsaktuelt
Norad,
boks 8034 Dep.,
0030 OSLO

10-2006 – 9. ÅRGANG bistandsaktuelt

Fagblad om utviklingssamarbeid

Fagbladets redaksjon arbeider i henhold til pressens Vær Varsom-plakat.

Ansvarlig redaktør:
Halvard Lesteberg

Redaktør:
Gunnar Zachrisen
gz@norad.no

Journalister:
Synnøve Aspelund
syas@norad.no
Liv R. Bjergene
lrb@norad.no
Tor Aksel Bolle
toab@norad.no
Tone Bratteli
tbr@norad.no
Ellen Hofsvang
ellenhofsvang@online.no
Mia Gill Kristiansen
migk@norad.no

Redaksjonsråd:
Axel Borchgrevinck
Morten Bøås
Tore Linné Eriksen
Line Hegna
Bibiana Dahle Piene

Internett:
www.bistandsaktuelt.no

Postadresse:
Boks 8034 Dep.,
0030 Oslo

Kontoradresse:
Ruseløkkv. 26 (6. etg.)

Telefon sentralbord:
22 24 20 30

Telefon redaksjon:
22 24 20 40 –
22 24 05 72

E-post redaksjon:
gz@norad.no

Telefon annonser:
22 24 05 72 –
22 24 20 40

E-post annonser:
lrb@norad.no

Design / produksjon:
Odyssé reklamebyrå/
Akela grafisk design,
Fred Isaksen, Larvik #6929

Trykk:
Nr1 Trykk as

Abonnement:
Bistandsaktuelt, Norad,
Boks 8034 Dep.,
0030 Oslo
Telefon: 22 24 20 59
E-post: adr-ba@norad.no

Abonnement kan også tegnes via internett: www.bistandsaktuelt.no
Abonnementet er gratis.

Artikler i Bistandsaktuelt uttrykker ikke nødvendigvis et offisielt syn.

Utgiver:
Norad

ISSN 1501-0201

Redaksjonen avsluttet:
Tirs. 12. desember 2006

Opplag – denne utgaven:
16 700 eksemplarer

Neste **bistandsaktuelt** utkommer ca. 2. februar

VISSTE DU AT...
...nær halvparten av barna i det østafrikanske landet Djibouti aldri vil begynne på skolen. 53 prosent går i dag på skolen, 30 prosent av disse er jenter.
Kilde: EFA Global Monitoring Report 2007 og USAID

«Å avsky ens like er å avsky seg selv.»
Ordtak fra stammen Ewe i Ghana, Benin og Togo.

Unicefs reklame-kupp

Barcelona vil gi millioner til FNs arbeid for fattige barn

Fotballens fremste ikon, brasilianeren Ronaldinho, er blitt den stolte bærer av Unicefs logo. Og attpåtil betaler klubben hans for det. Over 12 millioner kroner per år.

■ MIA GILL KRISTIANSEN

SPONSING

Mens de øvrige av verdens rikeste klubber Manchester United, Chelsea, Real Madrid og Juventus har draktavtaler som gir dem inntekter på mellom 120 og 180 millioner kroner per år, bruker altså den spanske storklubben Barcelona drakten til å reklamere for bistand til verdens fattige barn.

Merkevare uten merke. Barcelonas spillere har aldri tidligere ifført seg sponsorenes logoer på sin stolte drakten. Det var i mange år et prinsipp.

Inntil den 7. september i år. Da ble det inngått en avtale med FNs barnefond Unicef om å bære organisasjonens logo på trøyen under kamper.

«Ingen organisasjon kan gi oss mer prestisje enn Unicef», uttalte Barcelona-presidenten Joan Laporta etter at avtalen var inngått.

For dette vil klubben i de kommende årene betale 0,7 prosent av sine samlede inntekter (tilsvarende om lag 12,5 millioner norske kroner) per år.

Barcelona har ifølge sine egne nettsider drevet et utbredt «filantropisk arbeid» i den spanske regionen Catalonia siden oppstarten i 1906. Men med en stadig tilstrømming av spillere som Ronaldinho fra andre verdensdeler, har klubben nå flyttet sitt humanitære fokus utover landegrensene – og valget falt på Unicef.

Frykter underskudd. Men hva med norske klubber? Burde ikke Barcelonas engasjement for verdens fattige være et eksempel til etterfølgelse?

– He, he. Barcelona lever nok i en ganske annen økonomisk virkelighet enn oss. Hvis vi fjernet sponsorene fra trøyene for å gå med logoen til en humanitær organisasjon, ville vi nok raskt gått med millioner i underskudd, sier presseansvarlig i Brann, Hans Lokøy.

Men Lokøy framholder at også Brann viser samfunnsengasjement. Bergensklubben har allerede stilt deler av trøyen til disposisjon for organisasjonen MOT, som arbeider forebyggende med rus blant unge. Klubben har også samarbeidsaktiviteter med barneklinikken ved Haukeland Universitetssykehus, og sender penger og utstyr til et idrettsprosjekt for barn i Gambia.

– Jeg ser egentlig ikke store forskjellen på å drive aktiviteter for å støtte humanitære formål og det å betale direkte, fortsetter Lokøy.

Med Unicefs logo godt synlig feirer Barcelonas stjernespiller **Ronaldinho** sin scoring mot Villarreal på Nou Camp i Barcelona 25. november i år.
FOTO: SCANPIX/AP/MANU FERNANDEZ

Også den norske fotball-proffen **Ole Gunnar Solskjær** jobber for Unicef.
FOTO: BJØRN S. DELEBEKK/VG/SCANPIX

FAKTA

- UNICEF er FNs barnefond og verdens største hjelpeorganisasjon for barn.
- FC Barcelona skal bidra med 1,5 millioner euro årlig i fem år til UNICEFs hiv/aids arbeid. Det er 0,7 prosent av Barcelonas inntekter i dag og tilsvarer nærmere 12,5 millioner norske kr.
- I tillegg kommer tjenester som fotballklubben vil gjøre for UNICEF og verdien av at de har UNICEFs logo på draktene.
- Barcelona ble nylig kåret til «Fotballens største merkevare» av sponsorbyrået Global Sponsors.

> **Ingen organisasjon kan gi oss mer prestisje enn Unicef.**
>
> **Joan Laporta**, president i FC Barcelona.

Rosenborg på gjerdet. Rosenborgs presseansvarlige Harald Pedersen er imidlertid ikke avvisende til å etterfølge Barcelonas eksempel:

– Vi kunne kanskje tatt bort den kommersielle reklamen fra trøyen på sikt. Å fronte et humanitært formål kunne muligens tiltrekke seg sponsorer gjennom den indirekte reklamen det gir dem, sier han.

Også Rosenborg har et lokalt samarbeid – med St. Olavs hospital i Trondheim. MOT og Fair Trade er i tillegg prosjekter som får gratis plass på lagets trøyer. I disse dager ruster klubben også opp sitt engasjement i Kenya, i samarbeid med Sør-Trøndelag Røde Kors. 75 prosent av inntektene fra Rosenborg-brødet, som selges i lokale butikker, går til klubbens barnehjemsprosjekt i Nairobi.

Harald Pedersen synes likevel at norske fotballklubber burde gitt mer til internasjonal bistand.

– Vi lever i et rikt samfunn hvor solidaritet med resten av verden burde være selvfølgelig. Vi er dessuten viktige idealer i en stadig mer internasjonal idrett, og burde derfor bry oss mer om resten av verden, mener Pedersen.

Ja til norske lag. Generalsekretær i Unicef Norge, Kjersti Fløgstad, kunne gjerne tenkt seg å samarbeide med større norske fotballag.

– Å ha Unicefs logo på trøyen i tillegg til kommersielle merker, kan gi en ytterligere dimensjon til laget som merkevare, sier Fløgstad.

Manchester United, som har støttet Unicef siden 1999 gjennom kampanjen United Against Aids, rapporterer om denne effekten.

Generalsekretæren utelukker ikke at det også kan ligge inntjeningsmotiver bak Barcelona og Manchesters engasjement.

– Men det tar jeg ikke så tungt. Det viktigste er at alle føler at de får noe igjen for disse samarbeidene. Da blir giverne fornøyde, og vil støtte oss igjen, påpeker Fløgstad. ■